



**Een tractaet van criminele saken : te weten: van saken die dlijf
aengaen ende is ghenomen uut de keyserlijcke rechten,
midtsgaders de allegatien vande rechten in Latijn, leerende
watmen doen ende laten sal (na uutrijsen vande rechten) in
saken daer dore dat een mensche soude mueghen
beschadicht werden aen zijn goet, fame oft aen zijnen
lichaeme**

<https://hdl.handle.net/1874/190624>

Een Tractaet

van Criminele saken / te weten: van
saken die Dlijf aengaen / Ende is ghenomen
wt de Keyserslycke Rechten / midtsgaders de
Allegatien vande Rechten in Latijn / leerende
wat men doen en laten sal (na wtwyssen vande
Rechten) in saken daer dore dat een men-
sche soude mrieghen beschadicht wer-
den aen zyn goet / fame / oft
aen zynen lichaeme.



Geprint Tantwerpen inde Camerstrate
inden Salm / by Hans de Laet,
Anno M. D. ende VJ.

Met Gracie ende Privilegie
van vier Jaren.

DE Key. Ma. heeft verbodet
allen Printers / ende Libra
riers dit Boeck: Ghelintituleert
Een Tractaet van Criminele sa
ken / genomen wt de Keyserlijcke
Rechten / &c. Niet te moghen nae
Printen oft vercopen: binnen den
tijt van vier Jaren / sonder consent
van Jan de Laet Boeckprinter
Tantwerpen / Op de verbuerte in
de Privillegie besloten. Gheghe
uen te Brussel int Jaer ons He
ren M. D. ende xlix. Den. xxiiij
Decembis.

Onderteehent.
Facuwez.

Die Epistel van desen Boeck.

Dit Tractaet heeft onder meer ander goede Boeken in materie van Rechte beschreuen gheweest in Ouerlantsche by den gheleerde Heere Andreas Per- neder/wylen Staetsheere ende Secretarius te Munchen onder den doorluchtighen Vorst ende Heere den Hertoge van Beyer- ren. En want dese materie dagelijcx meest gheuseert wordt / en seer profytelijck ende nootelijck is te weten allen den ghenen die voor Rechte ende in Rechte te doen hebbe / soo heeft die voorschreuen Andreas tselue Tractaet ghemaecht ende ghenomen wt de Keyserycke Rechten / tot profyte van Pu- blicque ende Priuate Personen / nemende de beste keerne wt de voorschreuen Keyseryckis Rechten en wt veel vermaerde Doctoren / die op de Rechten gheschreuen hebben / also dat blijct by de Allegatien in Latijn daer by ghestelt wesende. Ende ghemerckt dat dit Boeck in veel Landen ende Heerlijckheden seer ghelaudert ende voor excellent gehouden wordt by die vniuersiteyten / Richters ende Justiciers / Advocaten ende Procureurs en by den ghemeynen man / dien sulche saken dagelijcx voocomen / soo is dit Verduytscht in onse ghemeyne Brabantsche sprake / om van elckeryck ghelesen ende wel verstaen te worden.

De Printer aen dē goet-
vvillighen Leser. S.

Simp voor v profijteliċh docht we-
sen: Geminde Leser / v dit teghen-
woordich Tractaet anderwerf te
herdruckene / my versinnende oft ick daer
noch yet meer toe conſie gedoē / Waer me-
de ick v mocht beyde belieuen en gerieuen /
ſoo heeft my ten leſten goet ghedocht: dat
ick de Citatien van den Lopen en Wetten /
ſo ſp in de Latynſche Rechten ſoo Gheeste-
liċh als Weerliċh beſchreuen zijn / niet
meer int veruolghen van den Text en sou-
de ſetten: mids dien datter eenighe ſlechte
menſchen ſouden moghen zijn / die mochtē
menpen dat in dit Latyn yet anders begre-
pen ware / dat hem tot de kenniſſe van eſel-
ue dat ſp leſen oock nootliċh waer ghewe-
ten: ghelijċh niet en is / maer is allene ghe-
daen gheweest voor de Gheleerde / en voor
de ghene die de beueſtinghe van tghene dat
hem voorghhouden wordt voordere be-
gheeren te verſuechene. Om dan den deſen
niet tontreieue / ende den anderen gheen
verloren vreeſe aen te iaghene / ſo hebbe ick
den Duytſchen Text / als die ſo by hem ſel-
uen volmaect is / heet willen late / ende heb-
be de voorghenoemde Allegatien gheſtelt
op de canten / met alſulckē teckene * te ken-
nen

nen gheuende waer ende hoe dat sy plegen
te veruolghene. Soo dat ick hope dat hier
mede den eenen ghenoech ghedaen is ende
den anderen: nu de dese weten / dat sy tot
volmaectheyt van den sin niet meer en be-
hoeuē te hebbene: ende de ghene / soo wel
om dat dan te voeren de beuefinghe van
hunnen dingen sullen weten te halene. En
niet teghenstaende dat ick my tot een pege-
lijchs profijt wel meyne in alle manieren
ghenoech hebben ghequeten: oster noch pe-
mandt ware die hem mocht becroenen / dat
hy hier so veel Latijnsche en andere geleen-
de woorden leest / waer af hy aen toerstant
qualijcken can gerake: nu ick de selue woor-
den sonder zyn groot achterdeel niet en can
ghemiken / aengesten dat si daghelijchs voor
Dancke van Rechten so worde gchanteert
en gesproke: So dunct my alder best wesen
beminde Leser: dat ick die in formen en ma-
nieren late gelijck die heden Tsdaechs voor
alle danckē van Rechte ghenfeert worden /
en alle Donnissen / Acten / en Schriftueren
diemē heden Tsdaechs leest / schrijft / en ghe-
bruyct met die selue buytenlantische woor-
den / so si in dese navolghende Boeckē ghe-
exponeert staen: so heb ick indē sin die selue
noch in een ander Boeck te Printene / hoe
en in wat manieren datmen die verstaen en
besighen sal. Sijt den heere beuolen.

De Tafel van desen Boeck.

Hoemen misdadige Persoonen gheuan-
ghen nemen ende bewaren sal. Cap. II.

Dat buyten septen van maleficien nie-
mandt en mach gheuanghen worden / also
verre als hy borghe stelt. ibi.

Hoemē de geuangenē tractere sal. ibi.

Dat alle gheuanghenen die gheen sware
quade stucken bedreuen en hebbē / te waes-
schen behooren wtghelaten / ende ontslegen
te worden. cap. ij.

Dat de mans en vrouwen persoonen int
gheuanckenis. verscheden sullen sitten en
hoemen die behoort te tracteren. cap. iij.

Als de gheuanghenen wtbreken hoe die
Scoliers oft Steenweerders dan sullen ge-
corrigeert worden. cap. iij.

Van scherpe Examinatie en tortuere en
in wat manieren dat die behoort ghedaen
te worden. cap. v.

Datmen sonder voorgaēde Indicien nie-
mant en behoort ter scherper Examinatie
te stellen. ibi.

Dat die indicie moētē bewesen wordē. ibi.

Datmen de onsterckste eerst ter scherper
Examinatie stellen ende pijnighen sal. ibi.

Wanden ghenen die van Sheeren wegen
gheuanghen worden. cap. vi.

Van

Van Indicien/ende dat die staen ter ken
nisse van den Richter. ibi.

Dat die Gheuanghene hem verweren
mach teghen scherpe examinatie/midts pre
senterende eenighe bewijsinge die hem sou
de muerghen onthessen. cap. viij.

Datmē inde scherpe examinatie mate hou
den sal cū mer wat conste datmē den misdā
digē sal daertoe brengē dat hi lyde/xc. viij.

Datmen de gheuanghenen anders niet
en behoort te vrāghen dan van haere mis
daet ende vande complicen ende ghesellen
van dien/xc. cap. ix.

Datmen niet haestelick ghelouuē en sal
den ghenē die eenē anderen bedraecht. ibi.

Datmen die scherpe Examinatie sonder
nieuwe indicien niet en behoort te vernieu
wen oft te scettereren/xc. cap. x.

Dat niet alleene die lijfeygen / maer ooc
die vrije Persoonen/ alst noot is/penallick
oft scherpelick Gheexamineert moeghen
worden. cap. xi.

Van vrouwen die beghordt sijn. ibi.

Vā Criminale

Penen int ghemeyn.

Dat niemant onuerhoort oft op suspicie
en behoort verwesen oft ghecondemneert
te worden. cap. i.

Van ongehoorzsaemhē in Ciuile sakē. ibi.

Van remonstreren der misdadighe die
perwisen zijn / *rc.* ij.

Wā differēcie en onderscheedt vā penē / *rc.* iij.

Datmen niemant verwisen en sal eeuwe-
lijck geuangen te zijn / Datmen oock de ge-
uangenē met roedē oft scherpe examinatie
niet van lijf ter doot brenghen en sal. iiij.

Van pemande zijn officie / Ambacht oft
hantwerck te verbieden / *rc.* v.

Hoe een Richter hem houden sal als hy
Wonnisse wijsen sal ouer lijf ende goet. vi.

Hoe en wat die Richter doen sal / als die
misdact gheen expresse pene en heeft. vij.

Dat die penen somwijlen nuwegen scher-
per ghesedt worden. viij.

Van septen die ouer langhen tyt ghe-
beurt zijn / *rc.* ix.

Des vaders misdact en sal den sone gheē
achterdeel brenghen / *rc.* x.

Dat de ghene die na dat si gewaerschout
gheweest hebben / eenighe quade septen be-
briuen / en oock die openbaerlijck Insame
ende Verloos sijn / swaerder sullen gecor-
reert worden dan andere. xi.

Van declaratie vande pene. xii.

Dat de ionckheyt niet exempt oft vrij en
is van correctie. xiii.

Dat op eenen ghemeynen roep gheen
wast gelouue te setten en is / *rc.* xiiii.

Datmen de penen en correctien niemant
de lichtelijck quijt schelden en sal. xv.

Dat

Datmen eens menschē aensicht niet en
sal mismaecht maeken alsinen penāt wilt
aen zjn lichaem corrigeren. xvj.

Datmē de correctie des ghenes die cul-
pabel is / sonder vertreck / alsoo dat be-
hoort / ter Executie stellen sal. xvij.

Als die Kēp. Ma. te seer scherpe pene
gheordincert heeft / &c. xviii.

Van veranderinghe vande pene. xix.

Dat die correctie alleen ouer den misda-
dighen wt gaen sal / &c. xx.

Dat nyemant verwesen en sal worden
sonder Confessie oft sonder bewijsinghe
vander misdaet. xxi.

Dat die heeren gheē macht en hebben
penāde de plaetsen oft steden te verblede
die onder ander Jurisdicte liggē. &c. xxij.

Vā Crimine- le Accusatiē int ghe- meyn / &c.

Van Conuentie ende Reconuentie in
Criminele saken / &c. cap. i.

Dat nyemant toeghelaten en worde in
Criminele Wenspraken Procureur te zjn
dan vorstborighe persoonen. ij.

Van Vrouwenpersoonen oft die mue-
ghen Crimineelijck elaghen / &c. iij.

Hoe die meynedighe ende infame per-
soonen

soonen Criminele aenclage intenterē mo-
ghen/xc. liij.

Hoe die moeder ouer haren sone clagen
mach/xc. v.

Dat om Corporelle punitien die dleue
niet aen en gaen/niet van noode en is ee-
nich solemnel Proces/xc. vi.

Waer die Criminele aensprake behoort
ghedaen te worden. vij.

Van Borchtocht des Henlegghers in
Criminele saken. viij.

Wanden ghenen die van Criminele aen-
sprake afftaet/xc. ix.

Dat die procedure vā eē Criminele sake
niz langer en behoort te duere dā. 2. jaer. x.

Van punitie des Henlegghers die zyn
Criminele aensprake niet ten eynde ghe-
bracht en heeft. xi.

Van pene ende correctie der gheene die
God blasphemeren en sweeren/xc. xij.

Wā correctie der geeene die meynedich
zyn oft die eenē quade valsche eedt doe. xij

Van pene des ghenes die tegē de waer-
heyt sweert. xiiij.

Van valsche Shetuyghen. xv.

Hoemen Tooueraers en waerseggers
corrigeren sal. xvi.

Van pene van ongherechte smaetschif-
ten ende famosel libellen. xvij.

Hoe die muntvalschers ghecorrigeert
worden. xvij.

Hoe

Hoe valscheyt ghestraft wordt int ghe:
mepn/ xi. xix.

In wat maniere dat dat valsche geschiet
ende geperpeteert wordt. ibidem.

Van pene der valscheyt. xx.

Of de ghene die valscheyt ghecommu-
teert heeft gestouen ware. xxi.

Wanden ghenen die niet opsetten wille
eenen valschen naem voeren. xxii.

Van den ghenen die een goet meer dan
eenen mensche tot verscheyden tijden ver-
coopt. xxiii.

Vā gewicht en maten te valschen. xxiiii

Van puntie der geene die eenige open
bare Edicten en Mandamenten niet eue-
len moede schueren. xxv.

Van pene des gheens die valsche Alle-
gation gebruikende is. xxvi.

Dat de Brieuen en Instrumente / ouer
welcke die Alegger getransigeert heeft /
niet meer als valsch geimpugneert en mo-
ghen worden. xxvii.

Datmen valt inde pene vā valsche brie-
uen / so haest als sy ghemaecht worden / al
ist datmense niet en besighet. xxviii.

Dat die Actien de falso voor 20. Jaren
niet geprescribeert en worden. xxix.

Als pемant die absent is / wordt gescre-
uen als present / xi. xxx.

Van den ghenen die niet euelen moede
eenich Testament inhoudt. xxxi.

Hoe

Hoe de Vrouwen Actionem Falsi muer-
ghen intenteren / ʒc. xxxij.

Oft een sone ouer zyn moeder claghen
mach. xxxiij.

Dat die pene van valscheit anders niet
dan op argelift ende bedroch en mach ghe-
toghen worden / ʒc. xxxiiii.

Datmē om valscheit Criminelijck oft
Ciuilijck mach claghen. xxxv.

Van suspecte brieuen hoemen voo: ende
teghen die selue proberen mach. xxxvi.

Van correctie des ghenes die paelsteenē
uersedt / ʒc. xxxvii.

Van oncuyscheit teghē nature. xxxviii.

Van correctie der gheene die nonnen
en besloten persoonen oft ander machdē
oft vrouwen wech voeren. xxxix.

Wā cē gemeyn vrouwe wech te voerē. ib.

Hoe ouerspel gecorrigeert wordt. xl.

Wie een ouerspelder genoēpt wordt. xli.

Waerom dat douerspel vande vrouwe
swaerder ghewe ghen werdt dan vanden
man / ʒc. xlii.

Hoe die vrouwe haren man van ouer-
spel mach aanspreken. xliii.

Dat der vrouwe toe staet en competeert
haren ouerspeligē man te verlegē / ʒc. xliii.

Dat een vrouwe met ouerspel haer hu-
welijcks goet verbeurt. xliii.

Dat die ouerspelige persoonē ouer mat-
caderē voo: Rechte nʒ clagē en mogē. xliii.

Als

Als een mā zijns wijs coppelaer is. xlv.

Van vrouwenpersoonē die tot ouerspēl
gedwonghen en verracht wordē. xc. xlvj.

Van ouerspēl dat onuersiens en door
erruer ghedaen wordt. xlvij.

Van vrouwenpersoonē die in absentie
en afwesen van haren getrouden man wt
erruer oft anderssins wt sunpelheyt we-
derom eenen man nemen. cap. xlviii.

Wā de kinderē die een vrouwe ter wyle
dat haer man van haer is / bi eenen anderē
man ghecreghen heeft. xc. xlix.

Als een man met zjn huysvrouwe nae
dat si ouerspēl bedreuen heeft / wederom
eens wordt. l.

Als die ouerspēlige persoonē penalyck
oft Criminelijck geaccuseert wordē. xc. li.

Hoe ouerspēl penalyck ghecorrigeert
sal worden. lij.

Van vrijheyt des vaders die zjn doch-
ter in ouerspēl beuint. liij.

Wat ende hoedanighe vrijheyt dat een
man heeft / die een ouerspeelder by zjn
wijs beuint. liij.

Hoe een ghehout man den Ouerspeel-
der apprehenderen mach. lv.

Oft een man zjn wijs ghedoodt hadde
die by int ouerspēl beuint. xc. lvi.

Wat een man doen sal die vermoeden
heeft van zjn wijs ouerspēl. xc. lvij.

Hoemen claghen sal ouer ouerspēl
van

van een vrouwe / &c. lvij.

Als inē douerspel tegen den ghenen die
beclacht wordt / niet gedoceren en cā. lx.

Hoe een man begost hebbēde ouer zijns
wijs Querspel te clagen / hem sulc mach
berouwen ende dat wederroepen. lx.

Vā fornicatie niet gemeyn vrouwē. lxi.

Wie om Querspel ouer yemant clagen
mach / &c. lxij.

Die aensprake in sake van Querspel
moet binne vijf Jaren beghost wordē. lxij.

Van punitie der gheenre die haer epgē
wijs / dochteren oft ander maechden oft
vrouwen coppelen. lxij.

Hoe vercrachtighe ende schaeck gecor
rigeert wordt. lxij.

Van correctie der gheenre die verrade
rije oft ontrouwde oferen / vallende in de pe
ne van Crīme de Lese Maieste / &c. lxv.

Van forfait ende mishandelinghe der
crīchs lieden. lxvi.

De pene vā crīme de Lese Maieste, &c. lxviij.

Oft een ondersaet yet tegē zijne Lants
heere dade / &c. lxviii.

Wie yemant aensprekē mach om crīme
van Lese Maieste, &c. lxix.

Van dienstlieden ende vassallen die ha
ren heere met list ontrouwde doen oft ver
raden / &c. lxx.

Hoe die Straetroouers gepunieret wor
den. lxxi.

hoe

Hoe die Brantstichters ghecorrigeert
worden. lxxij.

Van correctie der oproerige en Muyt-
makers / die een Commotie onder twolck
maken. lxxij.

Van den ghenen die met de Muytma-
kers aenspannen / &c. lxxiiij.

Van Snaphanen ende diergelijke die
de lieden beuechten oft door den budel rij-
den / &c. lxxv.

Van Aepressalien. lxxvi.

Wā onthuinge en dootslagen &c. lxxvij.

Van betooueren ende met fenijn verge-
uen / &c. ibidem.

Van correctie der gheente die met opsede
eenen dootslach doen. lxxvij.

Wā Edeliedē die eenē dootslach doe. lxxix

Wā correctie der gheente die met opsede
maken om eenē anderē dlijf te nemē. lxxx.

Vanden ghenen die eenen dranch ghe-
uen om de vrucht in Sinoeders lichaem te
dooden oft hinder te doen. lxxxi.

Van ondscheet van dootslagers. lxxxij.

Van Moordt. ibid.

Van seker saken daerom dat de dootsla-
ghers dlijf niet en verliesen. lxxxij.

Alst noot is dat hem een mā tveert. ibi.

Hoe een man proberen en bewijzen sal
dat hy hē heeft moetē verweeren. lxxxij.

Van onthuinghe die onuersiens ghe-
schiet / &c. lxxxv.

Als

Als een Gheestelijck persoon pemant
onuersiens doodet. ibid.

Als een houdthouwer eenē boom vel-
lende pemant doodet. lxxvi.

Als pemant werder staet den ghenē die
hem schade doet/xc. lxxvij.

Als pemant by daghe oft by nachte ee-
nen dief in zijn hups betrayt/xc. lxxviii.

Van tornopen/ steken/ ende sehermen/
daer pemant zijn lijf laetet/xc. lxxix.

Als kindereu oft dwasen pemant dlijf
nemen. ibid.

Hoe die ionghers gecorrigeert wordē. xc.

Hoe seer oude liedē gecorrigeert wordē. xci

Van dootslaghen die tot dronckenhepdt
gheschien. xcij.

Als een dootslagher veel ander quaet-
doenders bedraecht/xc. xcij.

Oft die onthuinghe ouer veel Jaren
gheschiedt ware. xciiij.

Oft pemant tot gramschap verweert
wesende pemant doodde. xcv.

Oft des heerē oft Stadt Dienaers pe-
mant doot sloghen/xc. xcvi.

Oft pemant dootlijck ghewondt wesen-
de van eenen anderen voorts doot ghesla-
ghen werdt/xc. ibid.

Oft pemant in een runoer eenen ande-
ren doot sloeghe/xc. ibid.

Van den ghenen die pemāde een doode
wonde gheeft. xcviiij.

Als

Als die dootslager eē cōstenaer is / *rc. cxiij.*

Oft de ghene die ontlijft wort / den doot-
slagher ghedreycht hadde te dooden. *c.*

Oft een gestelijck persoojt eenen doot-
slach dede. *ci.*

Vā dootslagers die in kerckē wijckē. *cij.*

Die niet opsedt een mooit doet dat die
inde kercke niet vry en is. *cij.*

Van openbaer reel geweld dwelck niet
gewapender handt ghedaē wordt / *rc. ciiij.*

Watnē voor geweldige daet houdt. *co.*

Als de gene die zyn goet niet geweld ge-
nomen is / Ciuilijck claecht / *rc. cvi.*

Van den ghenen die in haren dienst oft
officie heymelijck stelen / *rc. cvij.*

Van kerckroouers oft die daerin bre-
ken / *rc. cvij.*

Van de ghene die de lieden om gewins
wille vanghen ende vercoopen. *cix.*

Van iusticiers ende officiers die miede
ende giften nēnē / ende vande partjen die
sulcx gheuen / *rc. cx.*

Van yemant te admitteren als niē man
stert. *ibid.*

Als men den Richter niet ouertuyghen
en can dat hi gauen genomen heeft / oft dat
hem yet beloest is / *rc. ibid.*

Hoe die partjen ghecorrigeert worden
die bestaē eenē Richter te corrupperē. *ibi.*

Als men niet bewijfen en can dat partje
ghiften gheschoucken heeft / *rc. cxi.*

Dat de ghecorrumpcerde Richter schiel
dich is dat interesse weder te heeren der
partije die onrecht gheschiet is. cxij.

Dat de correctie vanden ghecorrumpcer-
den Richter haer streckt op sine erfghena-
men. ibid.

Oft die Fiscael oft Procureur gene-
rael yet tonrecht van penant ghenomen
hadde. cxij.

Van Corenbieters ende Corenuercos-
pers. cxiiij.

Datmen tooren op gheenen expriessen
prijs setten en sal. xc.

Vande gheene die quaetdoenders ende
misdadighe persooneu wetens aenhou-
den. cxvi.

Van suspecte aenhouders. cxvij.

Dat de vrienden en magen vande quat-
doenders om aenhoudinge lichter ghecor-
rigert worden dan andere. xc.

Van haue ende goet der misdadighe die
verwesen en gecondemneert zijn. cxix.

Hoe die sententien ende ghewesen von-
nissen in Criminele saken ter executie ge-
stelt ende volstrect sullen worden. cxx.

Dlof en officium van goede Richters en
Justiciers ghenomen wt Speculum

Wdalrici Tengleri.

Finis Indicis.

C Hoemē mis-

dadighe personen gheuanghen
nemen ende bewaren sal.

Cap. 3.



Is pemandt van eenich
forfait oft infractie sus-
pect is oft bedraghen
wordt / soo sal die heere
voor alle dinghen sekere
informatie vā de sake ne-
men / also dat van noode is: op dat hi aen
schouw ende ghemerck neme (in dien dat
tforfait also gheschiet is) hoedanige pene
dat den bedraechden oft suspecten soude
moghē gheinfligeert wordē. Want waert
sake dat tforfait van sulcker qualiteyt
ware / dat daer alleen een amēde oft brue-
ke van ghelde op stonde / soo machmē suf-
fisante cautie oft borghe nemen van den
bedraechden oft verweerder / alsoo dat hi
daer dore vande gheuanchenisse mach vry
ende ontlaghen sijn. Om dier oorsaken
wille / dat na wtwijfen vande sichten / nye
mant gheenssins int gheuanchenisse en
behoort gheworpen te worden die bereyt
is borghe te stellen / het en ware dat dat

seyt so swaer en groot ware / dat den bo-
ghe oft een tamelijcke bewaringe niet wel
te betrouwen en ware. Alsdan en niet eer
mach die heere aenden gheaccuseerden oft
suspecten aentast doen / hem gheuanghen

* Ita sunt nemen en doen bewaren. * Dochmans en
Tex. ele- salmen sulche persoonen niet langhe indē
gantos in karcher houden sitten / maer men sal van
L. 1. & L. stonden aen goede inquisitie doen van de
Diuus Pi- sake / en die wel pondereren / ende dan sal
us. ff. De die culpabel persoon gecorrigheert ende
custod. & ghepunieert worden so dat behoort / en die
exhi. reo. onschuldige onstegen / en los en vrij ghela-
& L. Nul ten worden. † Doch so salmē die gheuan-
lus in car ghene in sulche gheuanchemisse / mensche-
cerem. & lijck / en niet te seer herdt gheuanghen leg-
ibidē glo. ghen ende tracteren. Ende oock sullen die
C. de ex- Steenweerders oft geoliers op sware pe-
hib. & trās ue die geuangene wel bewaren / op dat sy
mit. rei. die / ter begheerte vande aenleggers / gheē
herdttheyt en bewijfen / ende dat sy de ghe-

† Hoemē uangenēn geenēn honger en laten lijden /
de gheuā ende die niet en laten ligghē verrotten en
ghen trac verouplē. Doch sal die ghene die last heeft
teren sal. de gheuanghenen te bewaren / alle dertich
dagen ouerbrenghen tghetal van alle sijn
geuangene / midsgaders tseyt en misdaet
van elcken / ende daertoe specificerende in
wat plaetsen van den karcher dat elck ge-
uangē leyt. Ita sunt Textus ad literam in
L. 1. & fin. C. de custod. reo.

Dat

Dat alle geuanghenen die gheen
sware quade stucken bedreuen
en hebben/te Paesschen behoo-
ren wt gelaten ende ontslegen
te worden. Cap. ij.

Item alle gheuangene behoorē voor
thooschetijde van Paesschen wt de
gheuanckenisse ghelaten te worden/
en nyemant langer daer in ghouden wor-
den / het en ware dat hy een swaer quae-
stuck bedreuen hadde. Te wete/ oft pemat
een kerckroouer ware/ oft een ouerspeel-
der/ een machdenschepnder/ een vrouwen
crachter/ een tooueraer/ een feningheuer/
een muntvalscher/ een dootslagher/ oft een
verrader/ die en sullē sulcke vryheyt ghees-
sins ghenieten. Ita est Tex. ad literā in L.
Nemo deinceps. C. de Episcop. audiē. &c.

Dat mans ende vrouwenpersoo-
nen int gheuanckenis versee-
den sullen sitten / ende hoemen
die behoort te tracteren.

Cap. iij.

Item de mans en vrouwen sullen int
gheuanckenis niet te samen ghelatē
worden / maer si sullen verscheden
van malcanderē sitten. Ende principālyck
en sal gheen vrouwepersoon gheuanghen
D ij ghe

ghesedt wordē om sake willen van gheide.
Maer waertsake dat een vrouwen per-
soon pet bedreuen hadde/ daerom dat si be-
draghen ware/ so mach sy door haren man
oft door eenen anderē procureur antwoor-
den en haer verweeren soo dat behoort/ en
in gevalle dat sy dat niet en dede/ so mach
men procederē teghen haer haue en goet.
Maer waertsake dattet seyt sulcksware/
datnense soude moeten bewaren/ so mach
si haer niet eenen borghe van sulcke be-
waernisse ontheffen en lossen. En waert
dat si gheenē borghe ghecrūghen en con-
de/ ende dat sy daeromme by God eenen
eedt sweeren mochte dat si gheenē borghe
en wiste te crūghen/ soo sal haer ouermids
sulcken eedt toeghelaten worden/ seker-
hepdt/ Cautie en vasticheyt met hare eedt
te doen/ tgewijsde te voldoe. Maer waert
sake dat sy een wattermaten groot quaet
stuk bedreuen hadde/ soo salnense in een
clooster slypten/ oft sekere vrouwen te be-
waren gheuen. Ita est Tex. ad literam in
L. Quoniam & autē. hodie ibidem posi. C.
de custodia reo.

**Als die gheuanghenen wtbrekē/
hoe die geoliers oft steenweer-
ders dan sullen ghecorrigeert
worden.**

Cap. liij.

Die

Die gheuangenen sullen doech alsoo
verwaert wordē / dat si niet en con-
nen wtgheraken. Ende waert dat
de geoliers eenighe listighe onachtsaem-
heyt bedreuen hadden soo dat de gheuan-
ghenen wt den karcher ontliepen / soo sul-
len de geoliers die pene en correctie moe-
ten liiden die de gheuangenen souden heb-
ben moghen liiden. Maer waert by hare
schuldē ende list niet ghebeurt dat de ghe-
uangenen wtgheraken waren / soo sullen
sy na ghelegenheyt vander sake in ander
manieren ghecorrigeert worden. Ita sunt
tex. in L. Et probatur in. §. Commentariē-
sem C. de Custod. Reo. & in L. Milites. & in
L. fina. ff. de Custod. & exhibit. reor.

Item de gheuanghenen die wtbreken
ende daer wt comen / die sullen onthooft
worden / oft na geleghentheyt vander sa-
ke wt den lande ghevannen worden / oft
anderffins ghecorrigeert worden. Ita est
tex. in L. i. ff. de Effracto. & expilatori. vide
L. in eos. de Custod. reor. & L. Milites. ff.
de re militari. & L. siquis aliquid. §. Miles.
ff. de penis.

**Van scherpe examinatie ende tor-
ture / ende in wat manieren dat
die behoort gedaen te worden.**

Cap. v.

S iij

In

Watmen
sonder
voorigaen
de indicie
en be-
hoort ter
scherper
examina-
tie te stel-
len.

Vt est tex.
in L. edi-
ctū. & in
L. Diuus
Pius re-
scrip. ff.
de Que-
stio.

Dat die
Indicien
moete be-
wesen
worden.
Watmen
de on-
sterckste
eerst ter
scherper
examina-
tien stel-

In saken die alleen gelt oft goet aen-
gaen/en behoortmen niet haest scher-
pe examinatie te doen / het en ware
de indicie by also dat men den gront ende de rechte
nypemant waerheyt anders niet en conde gheweten.

Maer als die quade feyten groot en cap-
tael sijn ende diemen sonder strenge pijn
niet en can geexaminieren / so machmē als-
dan pijnlycke torture vseren. * **Maer** al-
tijt salmen nochtans daerinne mate / ordi-
nantie / reden / en discretie ghebruycken / en

sonder die selue geē scherpe examinatie be-
ghinnen; het en sy dat daer clare / ontwiffse-
liche Indicia voor oogē sijn. **Maer** ist dat
daer sulcke clare indicie oft sterke presump-
tien niet voorhanden oft in promptu en
sijn / so en salmen den persoon gheenssins
pynighen / voor dat de aenleggher sijn de-
positie bewijst en probeert. Ita sunt Tex.
aperti in L. 1. & vnus facinor. §. in ea cau-
sa. ff. de questio. Et L. 1. & L. Milites. §. oportet autem Questio. &c.

Alsmen oock scherpe examinatie doen
wilt / en daer meer suspecte persoonen sijn
dan een / so salmen beghinnen aenden on-
stercksten ende die meest veruaert is / ende
diemen vermoedet dat hy die waerheyt
eerst bekennen sal. Nochtans so en canmē
niemant pynigen onder sijn. xiiij. iaren: en
oock behoortmen altyt redene / discretie en
mate te ghebruycken / en sonderlinge niet

nae

nae wille ende begheerte des aenleggers / len ende te procederen / maer nae gheleghentheyt pijnighē vander sake ende vande Indicien. * Ende sal.

Confessio facta in tortura, nullis indiciis præcedentibus est nulla, & si milles confitetur. glo. notab. in L. penul. ff. de quest. q̄ ibi Barto. & alij oēs sequuntur. Confessio tamē geminata nocet & si alias nō noceret. glo. in d. L. Quum si mus. C. d. agri. & censi. lib. ii.

Daer om so behoordt datmen in dese sake voorlichtich sy / ende alle dinghen wel bedencke. Vt probatur in L. i. §. Questioe & §. præterea & vsque in finem legis. ff. de Questio.

als die gheuanghen vet * .d. L. v. bekent en lÿdt so salmē nus. §. i. bemercken / oft sijn confessie oock te geloouen sy oft niet. Want veel personen sijn van soo herdte natuere ende prieteydt en stercke / dat men de waerheyt niet geen pijnighen wt hēde liedē gechÿghē en can. stio.

En wederom so sÿnder vele so bloode ende onsterck van natuere ende cōplexie / dat si wt anr en vreesē der pijnē haer seluen beswaren eer dat si die tormentē lÿdē sou-

Wanden genen die van Tcheerē wegghen gheuanghen worden.

Cap. vi.

Is

Item

Item waertsake dat yemandt van
 Dheeren wege / ende niet op dbegee
 ren van den aenleggher / gheuanghe
 ware / soo en behoortmen denselue in ghe-
 L. fina. ff. hier ooc niet ter scherper examinatiere stel
 de Quest. le sonder voorgaende suspicien. * Nochtan
 soo en behoortmen niemant ter banche te
 Wan Indi wÿsen sond' voorgaende Indichs / also hier
 cie en dat vore gheseyt is. Maer wat ende welcke
 die staen Indicien men voor sufficient houdē en ach
 ter kennis ten sal / dat en is niet wel om schynen: wāt
 se vande dat staet naechtelyc ter discretien ende hem
 Richter. nisse vande Richter. * Want wat die Rech-
 * Vt not. ten niet expiesselijc en seggē oft en vercla-
 Doc. in d. ren / dat wordt der redene en discretie vade
 L. fin. ff. Richters beuolē. * Niet
 de Quest. tegenstaende / sulche In
 dicia worden vanden ge
 * Arg. L. leerden eensoeels ghe-
 Hodie. & thoont / in deser manie-
 L. Sactis ren: Inden eersten als
 legum. ff. pemant georaecht wort
 de peni. van septon die hy gedaē
 & probat mach hebben / ende dat
 in L. 3. §. hy niet beuende stemme
 2. 3. & 4. antwoorde gheeft / ende
 ff. de Te- dat hy bleec wordt ende
 stib. sijn ooghen neder slaet.
 Item als pemant voor-
 maets ter plaetsen daer
 hy ghewoont heeft / ghe

Item reo edi de
 bēt indicia ante
 torturā, vt se de
 his si potest pur
 get. Ita Alex. in
 consi. suo 65. in-
 cip. habita super
 contentis in 1. &
 2. col. in. 1. vol.
 Et Bar. in L. si.
 in penult. quest.
 ff. de quest. Item
 crebra variatio
 cum mendacio
 prestat inditium

ad torturam, vt
per Bar. in L. de
Minore in §. plu
riū. ff. de Quæst.
varietas em̄ dici
tur iniquitas. vt
in L. si quis. C.
de reb. credi. &
dicitur etiā res
erubescenda. vt
in L. si. c. de mo
do mulc.

woenslic geweest heeft
eenighe quade oft dier
ghelijcke stucken te be
dringen. Item waert sa
ke dat pēmant vā tsept
sijnen roem gedraghen
hadde. Item als hem
pēmant verbercht / oft
de vlucht neemt. Item
ist dat pēmant vanden
Heere ontboden wort /
en daerouer onghesoor
saem is. Itē als pēmant

tsept te voren bekent heeft ende tselue ter
sront wederom loochent. Item als pēmant
weggert / hem seluen van tghesallegerde
sept met sinen eedt te purgerē. Item als
tsept van eenen ghelooftweerdighen ghe
tuyge bewesen wort. Item als die gheuan
ghen met lichtueerdich quaet gheselschap
suspect is. Alle dese voorschreuen punc
ten ende eick van dien sijn suspicien / waer
dore pēmant tee banckē verwesen wordt /
mits voorghaende Legitime presumpcion
ende Indicia / als men anders gheen pro
bation gheuinden en can / ende dat men de
waerheyt anders niet geweten en can. Vt
docet practica in causis Criminalibus, sub
rubric. de Quæst. & cæt. qualitate tormen
torum.

Dat

Dat die gheuangen hem vertwee-
ren mach tegen scherpe exami-
natie/ mids presenterēde eent-
ghe bewijsinge die hem soude
moghen ontheffen. Cap. vij.

Item waertsake dat die gheuangen
gepresenteert hadde eenich bewijste
doene/ dwelck hem vāde scherpe ex-
aminatie soude muegghen ontheffen/ so sal
hem dat toegelaten worden / ende in geen
der manieren verrascht wordē. En waert-
sake dat hem bouen dien eenighe onwetti-
ghe verrassinghe gheschiede oft aenge-
daen soude worden/ so mach hi daer af ap-
pelleren. Ita est tex. apertus in L. 2. ff. de
Apella. recip. vel, &c.

Datmē inde scherpe examinatie
mate houden sal/ ende met wat
conste datmen den misdadigen
sal daer toe brenghen dat hy lij-
de/ &c. Cap. viij.

Item inde scherpe examinatie salmen
discretelijc en beschedelijc te wercke
gaen: en geen ouermate vserē. Wāt
waertsake dat die Richter hier inne ouer-
daet dede/ so soude hy vāden gepijnichden
muegē vā Injurie aēgesprokē en verwon-
nen worden. * Maer aengefē dat die ge-
uange:

* Ita est
tex. in L.

uangenē somtijts so seer herdt en versteent Itē apud
 sijn dat sy niet lyde en willen/ soo worden Labeonē
 sy somtijts ouer alle haer lijf glat gescho- .§. Questi
 ren/ en een cruys ouer haer gelept/ en dan onem cū
 gheestmen elcken eenē drōc wjwaters te .§. seq. ff.
 drincken/ &c. dat false dan terstont doen lij- de Iniu-
 den en spreken. &c. Vt in in practica in cau- rijs.
 sis criminalibus.

**Dacmen de gheuangenē anders
 niet en behoort te waghē dan
 van hare misdaet ende van de
 complicen/ ende gesellen van
 dien/ &c. Cap. ix.**

Tē mē sal de geuāgene van niemant * Vt est
 waghē/ dan van tgeue dat si selue ge- tex. in L.
 daen hebben. * Het en ware dat die reperi. ff.
 selue gheuāgene groote misdadighe wa- de Quest.
 ren / als roouers / moordenaers/ dootsla- L. fin. C.
 gers/ oft dz sy teghen de Key. Ma. oft te- de Accu-
 yen tghemeyn orbaer ghedaē hadden/ soo satio.
 machmense wel waghē van haer ghesel- * Ita est
 schap en van ander saken/ soo veel als des tex. in L.
 van noode is. * Item men en sal ooc eenē Diuus A-
 misdadigen niet lichtelijc geloouē die van drianus. ff
 eenen anderen bekennt oft lijdt/ maer men de Cust.
 sal te voren informatie nemen / van wat & exhib.
 name/ sarnē/ en conuersatie dat die gheene reo. & ibi
 is/ die also van den ghepñichden bedra- dem glo.
 gen is. Arg. L. Sicuti conuictis. C de quest. in verbo
 Datmen de socjs.

Datmen die scherpe examinatie/
sonder nieuwe Indiciē niet en
behoortte vernieuwē oft reite-
ren/xc. Cap. x.

ITē mē sal die scherpe oft penael exa-
minatie/na dz si eens gedaen is/son-
der sonderlinge nieuwe Indicien en-
de aenbreyngingen niet itereren. Tex. est à
sensu contrario in L. vnus. i. §. reus. ff. de
Questione & vide ibidem Docto.

Dat n; alleē die lijfegene /maer
oock die vrije perloonen / alle
noot is/ penalic oft scherpelick
gheexamineert moghen wor-
den. Cap. xi.

*de Que-
stion. ff.
& C.

*Vt in. L.
edictū, &
L. de Mi-
nore. &
quasi per
totā titu.

ff. de Que-
stio. & L.
Milites.

L. Decu-
riōes. C.
de Quest.

& quasi
p tot. Tit.
ibidem.

ITē hoe wel dat na wtwoÿsen van die
Irechtē/sekere perloonen vā de scher-
pe examinatie exēpt zūn / als de ge-
ne die noch onder haer vierthē iaren sijn/
ende ridders oft edele crijchslieden / ende
besgelijce ooc de gene die vā hoogen state
ende afcomst sijn / xc. also dat inde titulen
* sulchs allen van de lijfeghen persoonē
ghesēdt wort. * Desen nochtans niet tegē-
staende, ist sake datmen de waerhept niet
geweten en can door scherpe examinatie/
soo mach die heer oft Richter niet alleen
lijfeghene maer oock alderhande Persoo-
nen scherpelijck examinerē/ingenalle dat-

tet

tet van noode is, Probatur in L. Fallaciter
. §. an ingenui. C. de abolitio. & in L. Nul-
lus. §. ii. C. de Assesso. L. Sicut. C. ad leg.
Corne. de fal, & in L. proditores. ff. de re
milita.

Item soo langhe als een vrouwe groot **Vrouwe**
gaet van kinde / so en sal oft en behoort si die be-
niet ghepijnicht te worden. L. Pregnatis. goit zijt.
ff. de Penis.

Van Crimi- nale penen int ghe- mepn.

Dat niemant onuerhoort oft op
bloote suspicie en behoort ver-
wesen oft gecondeneert te wor-
den. **Cap. i.**

M En sal nyemāt ouerhoort oft ab-
sent wesende / ende insghelyc ooc
nyemandt op suspicie oft vermoe-
den / in Criminele oft penale saken verwij- **Van on-**
sen. Want het is beter dat de misdaet ende **gehoor-**
tquaet seyt ongecorrigeert bliue / dan dat **saemheyt**
een onschuldich mensche soude ghedant- **in Ciuile**
neert of met vonnisse verwesen worden. **saken.**
Maer in Ciuile saken die alleen ghelt oft
goet aengaen / machmen op de contuma-
cie ende onghehoorsaemheyt vande par-
tye

the procederen/ en daerinne so verre voort
varē/ datmen den gheuen die alsoo in sijn
onghehoorsaemheyt (na dat hy ghewaer-
schout is) perseuereert en volherdt / dat
Recht oft de Jurisdicte interdicerē en ver-
bieden mach. Ita est tex. in L. absentem. ff.
de penis.

Van remonstratie der misdadige die verwesen zijn. / x.

Cap. ij.

In waertsake dat pemandt ter doot
verwesen ware/ en na dat toonnisse
gegaen ware/ remonstrerde dat hy
der liep. Ma. vet te seggen hadde dat sijn
leuenende weluaert aenghinghe/ so en sal-
men hem gheen ghelooue gheuen / maer
tis ende men sal vermoeden/ dat hy sulchs
doet om sijn leuē te lenghen. Want waert
sake dat sijn segghen warachtich ware/ hy
en soude sond twijfel soo langhe niet stille
gheswegghen hebben. Ita est pulcher tex. in
L. Si quis forte. ff. de penis.

Van differentie ende onderscheet van penen/ x. Cap. iij.

In dem die penen en correctien zijn me
nigherhande. Want sommighe ne-
men den mensche dat leuen/ sommi-
ghe zijn eere en vrijheyt/ sommighe geuen
den van oft punitie corporel/ Oft pemandt
wordt

wordt verwezen om in de **Mijnberghē** oft
inde **Soudkeeten** te slauen en te arvepde.
Het heeft ooc voortiden de maniere ghe-
weest datmen de lieden ende sonderlinghe
tonghe personen ter iacht verwees ende
condemneerde. De iis omnibus sunt ele-
gantissimi tex. in de. L. absentem. §. fi. Cū
duabus legib. sequent. ff. de pœnis.

**Datmen niemant verwijsen en
sal eeuwelijck geuangē te zijn/
Datmen oock die geuanghen
met roeden oft scherpe exami-
natie niet van liue ter doot brē-
ghen en sal. Cap. iij.**

Mer tot ewige geuanckenisse en
sal niemāt wesen oft gedaneert
wordē/ en die rechtē verbiedē ooc
sulche penen en correctiē. Wāt de carchere
en geuanckenissen zijn geuondē en ingeset
om de geuanghenē te verwarē/ en niet om
die te corrigerē oft te punierē. Ita est tex. ad
literā. in L. aut damnū cū infamia. §. Solēt
enim p̄sides. ff. de pe. & L. Mandatis prin-
cipalib. ff. eo. & Incrēdibile est. C. de pœnis.

Itē voort is oock inde **Rechten** verbo-
den datmē niemant met roedē/ oft ander
slagen/ oft niet pijnighen inde scherpe exa-
minatie/ van leuē ter doot brengen en sal.
d. L. aut damnū. §. Hostes autē. ff. de pœnis.

Itē men en sal niemant dwyſen / om vā
een ſteerrootſe van bouē neder gheworpe
te worden. L. Si diutino. §. fin. ff. de pœnis.

**Van pemant zyn officie / ambacht
oft handwerck te verbiedē / ꝛc.**

Cap. v.

Item tot een pene en correctie mach-
men eenē hantwercker zyn ambacht
oft hanteringe verbieden / eenē Ad-
uocæt zyn Aduocætschap / eenē Taelman
zyn ſprekē oft Procureurē / eenen ſchryuer
zyn ſchryuen / eenen ſeghelaer zynen ſegel.
Ita est tex. aper. in L. Moris est. ff. de pœn.

**Hoe een Rechter hem houden ſal
als hy Vonniſſe wiſen ſal ouer
lyf ende goet. Cap. vi.**

En vegelic Rechter die macht en cō-
miſſie heeft vonniſſe te wiſen ouer
des menſchē leuen oft bloet / oft ouer
tijtlic goet en eere / die ſal wel toefiē en re-
gard nemen / dat hy niet te herdt noch te
ſaechtmoedich en ſi / maer dat hy naechte-
lick ingere na ghelegenheyt vander ſake.
Want hy en ſal geenē lof oft eere ſoekē
wt zyn ſaechtmoedicheyt oft wt zyn ſtraf-
ſicheyt / maer hy ſal die ſakē eerſt wel be-
denken en doorwegen / en dan doen ſo dz
behoort en betaempt. Maer nochtans in
cleyn ſakē ſal hi genepcht zyn tot goedert-
tierenheyt /

tierenheyt, en in grootetreffelijcke pondes-
reufe sake sal hi rigueur van Rechte re-
peren en mengē met tamelijche genadige
saechtmoedich; en godertierenheyt. Ita est
tex. ad literā in L. Respiciēdū. ff. de poenis.

**Hoe en wat die Rechter doen sal/
als die misdaet gheen expresse
pene en heeft. Cap. vij.**

Item in saken / daer die Rechte ghe-
expresse pene oft correctie op gesed-
en hebben / mach de Rechter een her-
der oft saechte pene decernerē. Also noch-
tans dat hi in beyde maniere niet en trede
buptē redene / bescheidenheyt en discretie.
Ita est tex. in L. hodie. ff. de poenis.

**Dat die penē somwylen muegen
scherper ghesedt worden.**

Cap. viij.

Item het gebeurdt dicwils / als tseyt
oft misdaet seer ghemeyn is / dat die
penen scherper ghesedt en ghevecu-
teert worden op dat haer die andere dace
voor ontsie en haer daeraē spiegelē souldē.
Vt est tex. in L. Autē. facta. §. finali. ff. poen.

**Van seften die ouer langhen tijt
ghebeurt; jñ. / c. Cap. ix.**

Item waertsake dat yemandt ouer
langhe tijt eenich quaet seft ghedaē
hadde / die en behoort niet soo herdt
C ij ghesco-

ghecorrigeert te wordē als oft tseyt versch
gedaen ware. Ita est tex. in L. Si diutino
tempore. ff. de pœnis.

**Des vaders misdaet en sal den
sone gheen achterdeel bren-
ghen/xc. Cap. x.**

Item die penen sijn alleen gheuondē
I om de misdaet te corrigheren; daer-
omme soo en gaen sy niet op de erf-
ghenamen. Doch en sal des vaders quade
hanteringhe den sone gheen achterdeel oft
Infamie brenghen/ en die kinderen en sul-
len des in gheenre manieren ontghelden.
Ita sunt tex. in L. Si pœna alicui irrogatur.
& L. Crimen paternum. ff. de pœnis. Et L.
defuncto. ff. de publ. Iudic.

**Dat die ghene/ na dat si ghewaer-
schout hebben gheweest/ eent-
ghe quade seften bedriuen/ en
doch die opēbaerlyck Infame
en Erloos sijn / swaerder sul-
len ghecorrigeert worden dan
andere. Cap. xi.**

Item waert sake dat yemant dicke
ghewaerscout hadde gheweest/ ende
namaels inde selue seften beuondē

*L. Capi werde / die wordt swaerder ghecorrigeert
toliū .§. dan andere. *Itē die lijfeygen persoonen
pleghen

plegen voormaels althit swaerder ghepu- Soler qui
nieert te wordē dan die vrygheboorne. En dā. ff. de
eccliose liede plegen insgelijcks althit scher pœnis.
per gecorrigeert te wordē dan eerlyche lie
dē. d. L. Capitoliū. §. fina. ff. de pœnis, &c.

Van declaratie vande pene.

Cap. xij.

Item als men de pene verclaren en
declarerē wil / inde Rechten / so sal-
men dmidelbaer en genadichste ver-
stant daer wt nemē. L. penult. ff. de pœnis.

**Dat de ionckheyt niet exempt oft
vrij en is vā correctie. Cap. xij.**

Item de ionckheyt en can niemant
Jontheffen van der correctie / als die
persoon so out is / dat hi machtich is
tquaet sept oft die misdaet te volbrengen /
daer af dat hi beschuldicht wort. * Roch-
tans worden si wat sueter gecorrigeert.
Vt est tex in L. Auxilium. §. in delictum. ff.
de Minoribus, &c.

* Itaē tex.
in L. Im-
punitas.
C. de pœ-
nis.

**Dat op eenen ghemeynen roep
gheen vast ghelooue te setten
en is / &c. Cap. xiiij.**

Item als men eenighen gheuangene
wilt verwysen oft los ende vrij wt-
laten / so en salmen niet aensien den
roep oft begheeren van tghemeyn gepen-
pel. L. decurionum filij. C. de pœnis.

ghecorrigeert te wordē als oft tseyt versch
gedaen ware. Ita est tex. in L. Si diutino
tempore. ff. de pœnis.

**Des vaders misdaet en sal den
sone gheen achterdeel bren-
ghen/xc. Cap. x.**

Item die penen sijn alleen gheuondē
I om de misdaet te corrigheren: daer-
omme soo en gaen sy niet op de erf-
ghenamen. Doch en sal des vaders quade
hanteringhe den sone gheen achterdeel oft
Infamie brenghen/ en die kinderen en sul-
len des in gheeuere manieren ontghelden.
Ita sunt tex. in L. Si poena alicui irrogatur.
& L. Crimen paternum. ff. de pœnis. Et L.
defuncto. ff. de publ. Iudic.

**Dat die ghene/ nadat si ghewaer
schout hebben gheweest/ eeni-
ghe quade seften bedriuen/ en
doch die opēbaerlyck Infame
en Erloos sijn / swaerder sul-
len ghecorrigeert worden dan
andere. Cap. xi.**

Item waert sake dat peimant dicwils
ghewaerscout hadde gheweest/ ende
namaels inde selue seften beuondē

*L. Capi werde / die wordt swaerder ghecorrigeert
toliū .s. dan andere. *Itē die lijfeygen personen
pleghen

plegen voormaels althijt swaerder ghepu- Solēt qui
nieert te wordē dan die vringheboorne. En dā. ff. de
eerlose liede plegen insgelijchs althijt scher pœnis.
per gecorrigeert te wordē dan eerlijche lie
dē. d. L. Capitoliū. §. fina. ff. de pœnis, &c.

Van declaratie vande pene.

Cap. xij.

Item als men de pene verclaren en
declareren wil / inde siechten / so sal-
men dmiddebaer en genadichste ver-
stant daer wt nemē. L. penult. ff. de pœnis.

Dat de ionckheyt niet exempt oft
vrij en is vā correctie. Cap. xiiij.

Item de ionckheyt en can niemant
iontheffen van der correctie / als die
persoon so out is / dat hi machtich is
tquaet seft oft die misdaet te volbrengen /
daer af dat hi beschuldicht wort. * Doch-
tans worden si wat sueter gecorrigeert.
Vt est tex in L. Auxilium. §. in delictum. ff.
de Minoribus, &c.

*Itaē tex.
in L. Im-
punitas.
C. de pœ-
nis.

Dat op eenen ghemeynen roep
gheen vast ghelooue te setten
en is / &c. Cap. xiiij.

Item als men eenighen gheuangene
wilt verwijzen oft los ende vrij wt-
laten / so en salmen niet aensten den
roep oft begheeren van tghemeyn gepeu-
pel. L. decurionum filij. C. de pœnis.

Datmen de penen en correctien
niemande haest quytſchelden
en ſal. **Cap. xv.**

MEn en ſal ooc niemande lichtelijck
die correctie vergheuen oft quyt
ſchelden op dat ander lieden haer
daer op niet en verlaten. Vt eſt tex. in L.
Si operis publici. ff. de poenis.

Datmen eens menſchen aenſicht
niet en ſal miſmaecht maken
alſmē pemant wil aē zjn lichaē
corrigeren. **Cap. xvi.**

Ic alſmē penſt wilt aen zjn lichaē
corrigeren / ſoo en ſalmen hem zjn
aenſicht (dwelck na den beelde ende
ſoune ons ſchepers gefigureert en ghe-
maecht is) in gheender maniere daer me-
de diffigureren noch miſmaecht maken /
maer men ſal die correctie doen aen eenich
ander let des lichaems. Ita eſt tex. in L. Si
quis in metallum. C. de poenis.

Datmen de correctie des gheens
die culpabel is / ſonder vertrec /
alſoo dat behoort / ter executie
ſtellen ſal. **Cap. xvij.**

Icem iſt ſake dat die gheuanghen in
tſeyt dwelck hem op ghelept wordt /
ouerwonnen wordt en dat zjn miſ-
daet

baet openbaerlyck bewesen wordt / so sal
men sonder vertreck metter spoet hē corri-
geren so dat behoort / en men en sal hem
gheenē tyt oft schade geuen / op dat hi doer
intercessie oft heymlyck behulp niet vlost
en worde. Ita est tex. in L. Cum reus mani-
festa probatione conuictus. C. de poenis.

**Als die Key. Ma. te seer scherpe
pene gheordineert heeft / r.**

Cap. xvij.

Mer waert sake dat de Key. Ma.
beuolen hadde een te seer scherpe
pene vemande te infligeren / so sal
men met de executie van d'ier dertich dage
stille staen / op hope oft zyn Ma. op cenig-
he sueter correctie denckende werde. Ita
est tex. in L. Si vindicari. C. de poenis, &c.

Van veranderinge vande pene.

Cap. xix.

Mer waert sake dat eenich Prince
oft ander groot Heere wōnisse en
specificatie vā eē pene gewesen en
gedecerneert hadde / so en can de selue hee-
re sulcke pene als hi gedecerneert heeft / n-
meer wederraepen / abolerē oft vanderen.
Ita est tex. in L. poenam suam. C. poenis.

**Dat die correctie alleen ouer den
misdadighen wtgaen sal / r.**

Cap. xx.

C. iij

Item

Item die penen en correctien en sullē
niet voordere strecken oft ghetoghen
worden dan op die delinquerende en
infringerende personen. Ita est tex. in
L. Sancimus. de pœnis.

Dat niemāt verwesen en sal wor-
den sonder confessie oft sonder
bewijsinghe vander misdaet.

Cap. xxi.

Item als een richter ouer sinenschē
bloet/lijf/leuē/oft ouer zijn eere sen-
tentie wijsen wil/so sal hy meest dese
mate houden / Dat hy niemant tot sulche
hooge correctie en verwijse oft condēnere/
het en si dat seus / dat is die misdadighe/
ouerwonnen si vande misdaet die hem op
gelept wordt / met zijns selfs eyghene oft
met zijnder gesellen en cōplicien gelych-
dende wtsprake / oft met ander openbare
irrefutable probatiē en de positie claerder
wesende dan dlicht vande schoonen dage.
Ita sunt tex. pulcherrimi in L. Qui sententiā
laturus. C. de pœnis. Item in L. fina. C. de
pba. & in L. vbi. C. ad L. Cornel. de fal. &
L. Singuli vniuersiq; Iudices. C. de Accusa-
tio. ad hęc. Nemo nisi cōuictus aut cōfessus
condēnandus est. c. Nos in quenq; c. multi,
&c. Que Lotharius. 2. q. 1. L. Qui sententiā.
C. de pœ. L. Qui Accusare. C. de edēdo L.
Act. c. de pba. & L. vnica. C. de. Cōfes. &c.

Dat

Dat de Heerē gheē macht en heb
ben yemāde de plaetsen oft ste
den te verbieden die onder an
der iurisdicctie liggen.

Cap. xxiij.

Item die Heerē oft Magistratē mue
ghen de misdadige die onder haer iu
risdicctie yet misdaen hebben met de
han wt een seker plaetse corrigeren so dat
behoort/oft si mueghen die in een plaetse
oft behuwinge bannē daer zy niet en mue
ghen wtcomen. Maer die selue Heeren en
connen den infracteur oft misdadige geē
sins verbieden oft interdiceren die landen
oft stedē die onder haer iurisdicctie niet en
ligghen. Ita sunt tex. aperti in L. Relega
torum duo genera sunt. §. 1. & 2. & §. Sicut
autem. vers. Interdicere autem. & §. prete
rea. & L. final. ff. de interd. & relegat. &c.

**Van Crimi
nele Accusationen int ghe
meyn/xc.**

**Van Conuentie ende Reconuen
tie in Criminele saken/xc.**

Cap. i.

De ghene die vā pemandt Crimine-
 lijc aenghesproken woort, dese ver-
 weerder oft Reus en mach om der
 seluer sake wille gheen teghen claghe oft
 reconuentie intenteren tegen zijnen voor-
 seyden aenleggher / het en zij dat hy hem
 seluen te voren gheheelijck ontslae vande
 eerste aenclaghe oft accusatie. * Desghe-
 lijcks waertsake dat pemandt om een swa-
 re wichtige sake beschuldicht ende aenge-
 sproken werde, ende dat hy daer teghen
 een cleyn lichte reconuentie intenteerde,
 soo een woordt hem dat doek niet toeghe-
 laten / het en zij dat hy te voren op die aen-
 sprake antworde also dat behoort. Ita est
 tex. in L. 1. C. de Accusatio. &c.

* Ita sunt
 tex. in L.
 Is q reus.
 ff. de pub.
 Iud. & L.
 Neganda
 est accusa-
 tis. C. De
 ijs qui ac-
 cusa. non
 poss.

**Dat nyemandt toeghelaten en
 wordt in Criminele aensprakē
 procureur te zyn / dan vorstbori-
 ghe Personen.**

Cap. ij.

* Ita est
 tex. in L.
 Accusato
 re. §. Ad
 Crimen.
 ff. de pub.
 Iud.

Jem die Criminele aenspraken oft
 accusatien en moghen door gheenen
 procureur geintenteert wordē. * Het
 en ware dat die aenlegghers vorstborighe
 oft verlichte Personen waren diemen in
 Latijn noempt Illustres / dese mogē haer
 accusatie wel voluoeren door haer gemech-
 tichde oft procuruers / soo dat behoort.

Ita

Ita est textus apertus in L. fina. Co. de In-
iurijs.

**Van vrouweperloone oft die mo-
ghen Crimineelyck aenclaghē/
xc. Cap. iij.**

Item die vrouwepersoonen en mo-
ghen gheen Criminele aensprake in-
tenteren/het en si dat si sulcks doen
vā haer kinderen/vader/ moeder/ oft wiē-
den oft maghen wegghen. Ita sunt textus
in L. 1. & 2. ff. de Accusatio. & L. Vxor. Cū
L. sequenti. & L. Non ignoratur. C. de ijs
qui accusa. non poss. & Tex. apertior. in L.
de Crimine. C. Qui accus. poss.

**Hoe die meyneedighe ende Infa-
me Persoonē Criminele aen-
claghe intenteren moghen/xc.**

Cap. iij.

DEsghelijchs soo en worden ooc die
meyneedighe ende andere Infa-
me oneerlycke Persoonen tot Cri-
minele aensprake niet gheadmitteert / het
en si van Injurij wegghen die haer seluen
ghedaen zyn/ oft van ontlijuinge van hare
vrienden. De ijs omnibus sunt textus ele-
gantes in L. Qui accusare poss. &c. cum
tribus legibus sequent. ff. de Accusa. & in-
script. &c.

Hoe

**Hoe die moeder over haren sone
claghen mach/xc.**

Cap. v.

Item die moeder mach hare sone cri-
minelijck aenspreken ende accuse-
ren/by also verre als hi na haer leue
gestaen hadde. Ita est textus in L. propter
insidias. C. de ijs qui accusar. post.

Item niemant en behoort noch en mach
crimineelick accuseren den gheenē die hem
vā ioncks opgeuoet en opgebracht heeft.
L. Iniquum. C. de ijs qui acc. post.

**Dat om corporelle punittien die
dleuen niet aen en gaē / niet vā
noode en is eenich solēnel pro-
ces/xc. Cap. vi.**

Item in Criminele accusatiē / die die-
uen niet aen en gaen / en is niet van
noode eenich solennel proces te hou-
den / want hierinne mach de sichter sum-
marie ende de plano procederen. Ita est
tex. in L. Leuia. ff. de Accusa. & inscri. &c.

**Waer die Criminele aēsprake be-
hoort ghedaen te worden.**

Cap. viij.

Item die aensprake behoort te ghe-
schien ter plaetsen en voor sichte/
daer die delinquent misdaen heeft.

L. fina,

L. fina. ff. de Accusatio.

Van borchtocht des aenleggers in Criminele saken.

Cap. viij.

Item als yemant eenen anderen vā
Crime aenspreken wilt / soo sal hy
den verweerder borghe stellen den
Rechte ghenoch zūde. Maer ist dat hy
gheenen borghe gecruigen en cā / so sal hy
by den verweerder int gheuanckemisse ge-
sedt worden / ende metten Rechte ghepu-
nieert worden / ist sake dat hy die accusatie
ende aensprake niet en can volvoeren / soo
dat behoort. * Maer als die heere de actie
intenteert per modum denunciationis aut
inquisitionis / so en is die cautie en borch-
tocht niet van noode. Ita est textus in c. su
per ijs. ex. de accusatio.

* Ut pba-
tur in L.
Qui Cri-
men. C.
de ijs qui
accusa.
possi. Et
L. fi. C.
de Accu-
satio.

Wanden ghenen die van de Cri- minele aensprake afstaet, &c.

Cap. ix.

Item soo wie eens van de penael aen-
sprake defisleert ende afftaet / en can
die niet meer voor de hant nemē. L.
Accusationem. C. de ijs qui accusa. possi. &
L. fina. Ad Senatuscons. Turpillianum.

Dat de procedure van een Crimi- nele sake niet langher en be- hoort

hooft te dueren dan twee Jaren

Cap. x.

Item de procedure van een Criminele sake en behoort ouer twee Jaren niet te dueren / maer als die ghepascert zijn / soo behoort die verweerder gheabsolueert ende outslaghen te worden.

Ita est textus aper. in L. fina. C. vt infra certum tēpus Criminalis questio terminetur.

Van punitie des aenleggers die zijn Criminele aensprake niet ten eynde ghebracht en heeft.

Cap. xi.

Item cammen bewinden dat actor te ghen den verweerder een Criminele accusatie moetwillichlic geintēteert heeft / ende die niet ten eynde ghebrocht en heeft / so behoort men dien moetwillighen aenclager te punteren ende te corrigeren.

* Ita est
tex. in L.
i. & L. Ca
lumniato
res. & L.
Nostris.
C. de Ca
lumniator.

* Ende gheen dinc en cā hem oock ont-heffen van de pene van sulcke calumnie ende moetwillige procedure. Ende de pene van deser is / dat die aenleggher ghecorrigeert worde / ghelijck de verweerder oft skeus gecorrigeert soude hebben geweest / waertsake dat hy ouerwonnen hadde ghe-

* Ita sunt
tex. in L.
penult. &

weess. * Mer dese correctie en streckt niet op een moeder die proceddeert voor haren sone die onthijft is / noch oock op den sone die voor

die voor zinnen ontflyfden vader yemanden *fin. C. de*
 voor flichte betrecht / ende die vrienden en *Calum-*
 maghen vanden aflijnighen worden oock *niator.*
 wat sueter gecorrigeert. Vt sunt textus in
L. Mater & L. Calumni. C. de Calumnia-
tor. cum similib.

**Van pene en correctie der gheen-
 re die God blasphemeren / ic.
 Cap. xij.**

So wie God almachtich met qua-
 de moede blasphemeert en sweerd
 by Sacramēt oft by Gods hooft
 oft hant / die heeft zyn lijf verbuert na vi-
 geure van de ghemeyn rechten. Want ist
 sake datmen die vloekinghe ende blama-
 tie die men den menschen doet / niet onge-
 straft en laet / soo veel te meer behoortme
 dā te corrigerē de ghene die God almach-
 tich lasterē ende blameren. Sijn Godlick
 almachticheyt seyndt ons oock somwijlen
 sware plaghen als dieren tijt / eerdte beun-
 ghe / ende pestilencie om sulcke vloekin-
 ghe en blasphemie wille. Ita est tex. ad lite-
 ram in Auten. Vt nō luxrientur contra na-
 turam, neq; iurent per capillos, aut aliquid
 huiusmodi, neq; blasphementur in Deum.

**Dā correctie der gheēre die mey-
 needich sijn / oft die eenē quade
 valschen eedt doen. Cap. xij.
 Sac**

Dat valsche sweeren wordt in men-
gher ley manieren ghecorrigeert/
na gelegenheyt vander sake/ te we-
ten inden eerste/ Als een Legatarius den
welcke in een Testamēt eenich legaet ge-
maect is eenē eedt sweert/ en persuadeert
den ghenen die erfghenaem geïnstituēert
is/ dat hi de erfenisse wel behoort te accep-
teren ende daeraf alle schulden ende lega-
ta betalen/ &c. sulchs sweerende ende seg-
ghende om te crighen tghene dat hē ghe-
maecht is / ende dat die erfghenaem door
sulche verleydinghe schade toequame/ soo
mach hi den Legatarium aensprekē de do-
lo malo/ om dat hi hem valschelich bedro-
ghen heeft. Ita est textus in L. Si Legata-
rius. ff. de Dolo mal.

**Van pene des ghenes die teghen
de waerheyt sweert.**

Cap. viij.

Item eenen meynedigen die valsche
oft onrecht sweert/ wort ooc tot een
correctie eenen sekeren tijt lanck die
stadt oft dlandt verboden ende geinterdi-
ceert. Te wetē waert sake d; pemaent in eē
instrument swoere dat die panden hē toe-
behooren/ ende dattet also niet en ware.

Vt est tex. in L. fin. ff. de Crimine stelliona.

Item als pemaent eenen eedt sweert/
dat hy zjn teghen partje niet schuldich en
is/ ende

is/ ende dat hy naemaels ouerwonnē wort
schuldich te zinne. Desghelijcks/ ist sake dat
pemandt eenen eedt sweert/ dat hy zinnen
crediteur binnen eenen ghesedten tijt be-
talen sal/ ende dat niet en doet also hi ghe-
sworen heeft/ so mach hy tot een correc-
tie met roeden oft met stocken gheslaghen
worden. Ita est tex. apertus ad literā in L.
Si duo. §. fina. ff. de iureiuran.

Van valsche ghetuyghen.

Cap. xv.

Als pemandt in Criminele saken als
ghetuyghe gheleydt wordt/ ende al-
daer hi God sweert dat hi die waer-
heyt segghen sal/ en daer en bouen roefens
een onwarachtich getuyghenisse geeft/ en
een ander door sulche depositie van lijf ter
doot gheiufticeert wort/ soo sal alsdan die
selue ghetuyge/ die also als voorsept is de
valschen eedt gheswore heeft / inder seluer
manieren van lijf ter doot ghebrachte ende
metten sweerde ghericht worden. Ita est
tex. ad literam, in L. fisa. 1. §. preterea. ff. ad
L. Corneliā de fisa. Et vide L. 1. §. 2. ff. ad
L. Cornel. de fal.

Als een ghetuyge in Civile saken men-
needich wordt/ ende onwarachtighe depo-
sitie brengt / die wordt vanden Richter in
wijens presencie hy valsche depositie ghe-
daen heeft/ gecorrigeert ende ghestraeft na
gele.

ghelegenheyt vander misdaet. Vt est tex.
apert. in L. nullū pœnitus. C. de Test. &c.

**Hoemē Tooueraers ende waer-
leggheers corrigeren sal.**

Cap. xvi.

I Te soo wie door middel van swertte
consten / aenroepinghe van quade
gheesie / oft door ander onbehoorlijc-
ke manieren van touuerije / attentert den
lieden eenighe schade te doen / oft putatiue
te waersegge / die selue tooueraer oft waer-
seggher sal metten brāde oft viere ter doot
ghebracht wordē / ende die aen haerlieden
raet suecken ende dien ghebruycken / sullē
na ghelegenheyt vander sake gecorrigeert
worden. Maer waertsake dat yemandt
door zyn conste eenen siecken gheholpen
hadde / oft zyn vruchten ende velden vā ha-
ghel en onweder behoedt en bewaert had-
de / ende sulcke zyne const tot niemants
schade oft achterdeel gheuyseert en hadde /
die is na wtwijsen vāde wereltlycke Rech-
ten onstrafbaer. Maer soo wie onweder
ende tempeest maecht oft dē lieden ander-
sins met tooueriye oft wīcheliye schade
doet / teghē dien salmen met scherpe exami-
natie ende finalyck metter pene des doots
sonder dissimulatie procederē. Sulcke too-
ueraers muegghen oock van eenen veghe-
lycken gheuanghen ghenomen ende Crimi-

minelijck gheaccuseert worden. Ita sunt
pulcherrimi tex. in L. 3. 4. 5. 6. 7. 8. & 9. C.
de Malefic. & Mathemat. Et de iure Cano-
nico ad longum. c. Præfertim. &c. Si quis
Kalendas, &c. illos, &c. c. Ex tuorum. 26. q.
2. & q. vltima.

Van pene van ongerechte smaet- schriften ende famole Libellen.

Cap. xvij.

Swie brieuen aenlaet/ oft ander-
sins opēbaerlijck met letteren pe-
māt blameert/ die sal nae wtwissen
vā de siechten met de pene des doots ge-
corrigeert wordē. Vt est tex. in L. vnic. C.
de Libell. famo. & vide supra in Tit. de in-
iurijs sub Rubrica de Libellis famosis.

Hoe die Muntvalschers ghecor- rigeert worden. Cap. xvij.

So wie valsche Munte slaet oft
smaect/ die heeft dijs verbeurt met
alle de ghene die hē daer toe gehol-
pen hebben. En soe wie zyn huys daer toe
leent/ die verliest dat huys: en die Munt-
valcher wordt met dē brande int vier ghe-
iusticieert en die medehulpers wordē met
ten sweerde ghericht. Ita probatur in L. 1.
& 2. Cod. de fals. Monet. & vide L. Quicū-
que nummos. & L. Qui falsam Monetam.
ff. ad L. Cornel. De falsis, &c.

Hoe valscheyt ghestraft wordt in ghemeyn / &c.

Cap. xix.

In wat maniere dat valscheyt geschieet en geperpecreert wordt.

Swie argheleijelic valsche getuyghen oft depositie toemaecht / oft van valsche Advocatie oft getuyghenisse gheleghenomen heeft / oft om sulchs te doene met pemande een ghedinge oft gheselstap ghemaecht heeft / die mach als de ghene die valscheyt bedreuen heeft / ghecorrigeert worden / &c. Desghelijck dock de ghene die tghetuyghenisse argheleijelic verrijdet oft renonceert / ende die zyn depositie om gelts wille doet oft latet. Item die eenen richter met gelde omfiedt ende corruppeert. Item die in rekeningen oft ander saken eenich valscheyt useert / oft die pendants Testament die noch in leuende liue is / argheleijelic verandert / oft hem seluen daerinne yet byschrijft / oft doet byschrijven en daer toe beuel gheeft. Item die een Testament heel twechdoet / oft die den Testateur dat selue met ghewelt neemt / raseert / wt doet oft onderschrijft. Item die wetens een valsche Testament scrift / teckent ende segelt / oft die sulchs eenen anderen doet doen. Item die pendants handschrift / libel oft register verkeert / veradert oft argheleijelic wtschrijft. Item die beyden parthyen tsamen en elck beson-

besonder contrarie ghetuyghenisse ghe-
gheuen heeft. Desgelijcks die met eenen
anderen eenen aenslach maect / dat deen
den anderen valsch ghetuyghenisse gheue
sal. Itē die teghen zynen seghel oft signet
contrarie ghetuyghenisse gheeft. Item die
hem voor eenen ridder wtgheeft / ende om
betamelijcke wapenen oft valsche vryhe-
den ende priuilegien ghebruyckende is.
Item die eenen valschen seghel oft teec-
ken maect. Alle dese worden met de pe-
ne van valscheyt gheaccuseert. Ita sunt
textus in L. 1. & 2. & 4. & L. §. Et L. Cor-
nelia. §. poena legis. & L. Diuis. L. Pau-
lus. L. falsi poena. L. Quid sit falsum. L. Eos
qui inter se. & L. Cornelia Testamentaria.
ff. ad L. Corneliam de falsis, &c.

Van pene der valscheyt.

Cap. xx.

De pene ende correctie die ghesedt
is op de ghenen die valscheyt doet /
is dat hy versonden ende eeuwe-
lijck ghebannen wordt wt den lande daer
hy woonachtich is / dweelck men in Latijn
noempt Deportatio. Oft dat sulcke ende
dijerghelijcke falsarij wt haer haue ende
goet ghesedt worden / ende dat die selue
goeden gheconfisqueert worden. Sulcke
valscheyt soude nock moghen soo argheli-
stelyc ende bedrieghelijck bedriuen zyn /

E ij

dat

dat die ghene die sulcks ghedaen hadde / na
neerfighe pensitatie der sake ende bewij-
singhe der valscheyt / soude moghen van
lijf ter doot geuusticieert worden. * T ghene
dat inde gheestelijcke Rechten geschieuen
staet vande pene ende correctie van de fal-
siteyt die met briuen gheuseert wort / dat
vindtmen In. c. ad audientiam & quasi per
totum. ex. de Crimine falsi. &c.

* Ita sunt
tex. aper.
in L. 1. §.
fina. ff. ad
L. Corne
liã de fal.
&c. & L.
vbi falsi.
examen
inciderit.
C. ad L.
Cornel.
de falsis.
Et Instit.
de publ.
Iud. §. Itē
Lex Cor.
de falsis.

**Oft de ghene die valscheyt gecō-
mitteert heeft / ghestoruē ware.**

Cap. xxi.

Tem als de ghene die om valscheyt
geaccuseerdt wordt sterft eer de diffi-
nitieue sententie ghepubliceerdt is / so
is die aensprake daermede geuallen: maer
tzoet dat die selue door sulcke valscheyt aē
hem gebracht ende vercregē hadde / dat en
mach zyn erfghenaē niet besitten. L. Cū
falsi Reus. ff. ad. L. Corne. de falsi.

**Van den ghenen die met opledtē
wille eenen valschen naē voerē.**

Cap. xxij.

* Ita est
tex. & ib.
glo. & do
cto. in L.
Falsi no-
minis. ff.
ad L. Cor
nel. de
fal.

Swie wetens ende archlistelijck
eenen valschen naem oft toenaem
voert / die wort ghecorrecteert met
pena falsi. * Maer als yemandt zynen
naem sonder bedroch ende sonder arghe-
list verandeert / die en verbeurt niet. **Wāt
dat**

dat pēmant sonder argheleijst zijnen naem
mach veranderen/dat wordt inde sichten
toeghelaten/ende en is niet verboden. Ita
est textus ad literam in L. vnica. C. de Mu-
tatio. nominis.

**Wandē ghenen die een goet meer
dan eenen tot verscheyden tjdē
vercoopt. Cap. xxiij.**

Fem soo wie pēmande eenich goet
gransselijck te voren vercocht heeft/
ende dat naemaels eenen anderē ooc
vercoopt/die wordt met pena falsi gheac-
cuseerd/ ende ghecorrigeert ghelijc als de
ghene die eenē sichter met ghelt verleydt
ende corruppeert/ Also dat hy gheban-
nē/gherelegeerd/ ende eenen tijt lanck des
Jans deruen moet. Ita est textus. de vno-
quoque in L. Qui duobus in solidum. ff. ad
L. Corne. L. de fals.

**Van ghewicht ende matē te val-
schen. Cap. xxiij.**

Als eenich vercooper de ghewichten
en maten die vande stadt geadmit-
tert zijn oft met der stadt teeckē ghe-
eecht zijn/ argelijstelijck gevalscht heeft oft
anderffins bedriechelijcken daermēde ont-
ghegaen heeft/ die behoort dat selue goet
dubbel te restitueren oft hy wordt ghe-
duempt in de valeur so vele als dat weerdt

was. Sulcke mate ende gewicht valschers
vueghen eenen tijt lanc gerelegeert ende
wt de stadt oft landt ghebammen worden.
Ita est textus in L. hodie qui. §. Si venditor
mensuras. ff. ad L. Cor. de fal. in L. annuam
§. finali. ff. de Extra ord. criminib.

**Van punitie der gheenre die ee-
nighe openbare placaten ende
Mandamenten met euelse moe-
de in stucken schueren.**

Cap. xv.

Item soo wie die openbare Edicten/
gheboden ende Mandamenten, die
aengeslagen worden, met euelse moe-
de in stucken schuerdt oft wech doet, die
wordt ghecorrigeerdt met pena falsi. *

*Ita est
tex. in L.
hodie qui
edicta, p-
posita. ff.
ad L. Cor
neli. de.
fal.

Ende dese pene wordt ghesedt op gelt / te
weten op vijfhonderdt gulden. Ita est tex.
aper. in L. Si quis id. ff. de Iurisdic. omni-
um Iudic.

**Van pene des gheens die valsche
Allegatien ghebruyckende is.**

Cap. xvi.

Item soo wie wetens valsche Alle-
gatiē vscerdt, die wordt voormaels
gheinterdiccerdt ende verboden wa-
ter ende vier. * Maer in de stede van dese
pene is die deportatie ghecomen, dat is
dat sulcke lieden eenwelijck in een eylandt
ghe-

*Ita est
tex. in L.
fin. ff. ad
L. Cor.
de fal.

ghebannen worden. Maer sulcken ban en mach van niemanden geinsigeerd worden dan van Roomsche Coninghen ende Kersers. Ita est tex. in L. 2. §. Constat. ff. de pœnis.

Dat de brieuen en Instrumentē/ ouer welke die aenlegger ghetransigeert heeft/ niet meer als valsche geimpugneerd en mueghen werden.

Cap. xxvij.

Als vermat de Instrumentē en Schrif tueren die zyn teghenpartie voor siecht brengt int beghin vander sake voor suspect gehouden heeft/ en daerenboven nochtans ghetransigeerd hadde/ so en mach hi Crimē falsi bouen sulcke transactie niet meer intenteren. Ita est tex. in L. ipse significas. C. ad L. Cornel. de fals. &c.

Datmen valt inde pene van valsche brieuen/ so haest als si ghemaeckt worden / al ist datse niet ghebesicht en worden.

Cap. xxviii.

Item so wie valsche brieuen maecht/ die sal altijt daeromme gecorrigeert wordē so dat behoort: ende het en can hem niet helpen / dat hy die selue brieuen
D u niet

niet ghebeficht en heeft oft niet en woude
besigen. Want men valt in die voorf pene
so heeft als men die brieuē maecht. Maer
als die valsche brieuē by pemandt anders
gheuondē worden/ die die niet gemaect en
heeft/ en die oock niet gheuseert en heeft/
noch te userē wille gehadt heeft/ die men-
sche is onstrafbaer. Ita est elegās tex. in L.
Si falsos Codicillos. C. ad L. Cor de fals.

Dat die actien de falso voor. ¶¶.
Jaren niet gheprescribeert en
worden. Cap. xxix.

Item die actie van valscheyt en mach
niet gheprescribeert wordē voor dat
¶¶. Jaren ghepasseert en ten eynde
de zijn. Tex. in L. Querela. & L. Sicut fals.
C. ad L. Cornel. de fal.

Als pemandt die absent is/ wordt
gheschreuen als present/ ¶.
Cap. xxx.

Item soo wie in zijn schriften sedt en
schrijft/ dat pemandt tegenwoordich
gheweest heeft en yet van hem ont-
fanghen heeft/ en dat men inder waerheyt
beuindt/ dat die selue persoon absent ghe-
weest heeft/ die en can hem seluē gheen ba-
te noch profijt doen teghen den ghenē die
niet teghenwoordich gheweest en heeft/
noch by en can den selue absenten persoon
met

met sulcke schijuen gheen schade doen/
maer hy beschaempt en maecht hem sel-
uen infame. Ita est tex. in L. Qui veluti pre-
sentem. C. ad leg. Cornel. de fals.

**Van den ghenen die met euelen
moede eenich Testament ont-
houdt. Cap. xxxi.**

Item so wie een Testamēt verberght
oft anderssins met euelē moede ach-
terhoudt die maecht hem daer door
deelachtich int Crime van valscheyt. L.
Eū qui celauit. C. ad L. Cornel. de fal. &c.

**Hoe de vrouwen Actionem falsi
mueghen intenteren. /c.
Cap. xxxij.**

Item die vrouwenpersoonen en mue-
ghen gheen aenclaghe om valscheyt
intenteren het en si dat die sake haer
aengaet oft yemant van haren wegghen.
L. Et si ad te C. ad L. Cornel. de falsis.

**Oft een Sone ouer zijne moeder
claghen mach. Cap. xxxij.**

Item die sone en mach zijn moeder
niet beschuldighen van valscheyt oft
ander capitale fepte die si soude mue-
ghen ghedaen hebben maer hy mach hem
seluen teghen haer wel verweeren en ver-
antwoorde en op inquisitie der waerheyt
ageren

ageren by maniere van defensie oft excep-
tien. Ita est tex. in L. falsi quidem Crimen
C. ad L. Cor. de fal.

**Dat die pene van valscheyt an-
ders niet dan op Arghelist en
bedroch en mach gheroghen
worden/xc. Cap. xxxiiij.**

Item die pene en correctie van val-
scheyt en behoort niet gheintenteert
te wordē / het en si dat die selue val-
scheyt Dolo malo en by maniere van ar-
ghelist ghedaen ende gheschiet is. Tex. in
L. Nec exemplū. C. ad L. Cornel. de fals.

**Dat men om valscheyt Crimine-
lyck oft Ciuilijck clagen mach.
Cap. xxxv.**

Item om valscheyt die yemant ghe-
daen heeft / mach men Crimineelijck
oft Ciuilijck claghen. Ita est tex. in
L. de fide Testamenti, & L. Damus licen-
tiam. C. ad L. Cornel. de fals. &c.

**Van suspectte briue / hoemē voor
ende teghen die selue proberen
mach. Cap. xxxvi.**

Itē so wie hem behelpt met suspectte
briuen / ende niet en bewijst dat die
warachtich en oprecht sijn die mach
als een falsarius ghecorrigeert worden.

*Ende

* En in sulcken gevalle salmen eerst hoo- * Ita est
ren de bewijsinghen tot voordeel vanden tex. in L.
brief / ende daerna de probatien teghē den Iubemus
brief. Ita est tex. in L. fina. C. ad L. Corne. C. de pro
de fals. & vide L. fina. C. de fide instrumen. bationib.
Et L. Circa. ff. de probatio, &c.

Van correctie des ghees die pael- stenen versedt. /c. Cap. xxxvij.

Swie argheleislich / om zynen
gront oft erue te vermeerderē / die
marcsteenen oft paelen verset oft
wechdoet / oft de selue wtgraest / die sal ge-
corrigeret worden na ghelegenheyt van
tsept ende van tvoornemen ende persoon
vanden delinquent / ende blant oft plaetse
daer hy woonachtich is / sal hem eenen tyt
lanck verboden worden / oft hy sal anders-
sins na ghelegenheyt van de sake aen lijf
ende goet ghepunicert worden. Maer
waertsake dat yemant onwetens en son-
der argheleis die paelsteenen wtghegra-
uen oft wech ghedaen hadde / die en heeft
daeraen niet verbeurt gecorrigeert te wor-
den. De ns omnib. tex. est in L. 1. 2. & 3. ff. de
Termino moto, & L. 1. C. de Accusator.

Van oncup'scheyt teghen nature.

Cap. xxxviij.

Item als den mensch met een beestie /
man met mā / vrouwenpersoon met
vrouwenpersoon / oncup'scheyt bedri-
uen /

uen/die hebben nae wtwoſſen vande ſtech
* Ita ſunt ten/dlyf verbeurd. * Het is ooc een vſan-
Tex. apti cie/dat de ghene die met een beefte leelic-
in L. Cū hept bedreuen heeft/verbrāt wordt met de
vir nubit. beefte / en̄ deſe vſancie wordt merckelijck
C. ad L. gheapprobeert in de gheeftelijcke ſrechtē.
Iuliam. * En̄ de eonmenſchelijcke oncuſſcheyt en
de Adul- is niet alleen teghen de nature maer sock
ter.& ſtu- teghen de met Gods/ gheſpecificceert indē
pro. & in Bibel. Vt Leuiti.c.xviij. vbi omnes illiciti
authē. Vt casus ordine enumerantur.

non luxu De pene vā oncuſſcheyt met na maech-
nentur cō ſchap ſtaet hier voor onder den titel. * En̄
tra natur. wordt begrepen in Nuthen, Inceſtas nup-
tias. C.de inceſt.nuptiis & vide ibidē quid

*In c. Mu ſentiat glo.& Azo in ſua ſumma.

lier XV. Van correctie der gheentre die
9.1.

**Ronnen / oft ander maechden
oft vrouwen wech voeren.**

* De nup
tiis in .ſ.
Si aduer-
ſus ea.

Cap. xxxix.

Some een eerbaec maecht/een ge-
houde vrouwe/ een weduwe oft eē
vrouwepersoon die in een clooster
is / met geweld oft anders oneerlijck wech
voert / die heeft daermede zyn liſf en̄ alle
zyn ruerlijck goet verbeurt en̄ alle de ghe-
ne die daertoe geholpen hebben / die hebbē
haer liſf verbeurd. En̄ iſt ſake dat die de-
linquanten oft haer medehulpers met der
verſcher daet int ſept bevonden wordē / ſo
mueghen

mueghen sy ontlijft worden sonder ver-
beurte vande vader en moeder oft van de
vrienden en maghen oft vande curateurs
vande vrouwen persoon die wech gevoert
wordt. Ende sulcke correctie en can en en
sal nock ghecnssins versuetet worden / al
ist sake dat die maget oft vrouwe haer con-
sent ghegheuen hadde om wechghewoerd
te worden. En dit is daerom also gheordi-
neert om dat die quaetwillighe ghewelt-
daders wt vreesse van dese herde correctie
haer onthouden soudē van sulcke persoo-
nen te ontwoeren: ende so wanneer sulcks
geschiet / so is alsdan den vrouwepersoon
alreede haren wille benomen: ende ist sake
dat vader en moeder sulcke wechwoeringe
wetens ghestaden / so sullen si daerom eeu-
welijck ghebannen worden. Ita est tex. in
L. Raptores. C. de Episco. & cleric. & L.
vnica per totum. C. de raptu virg. seu vi-

duarum nec modo sanctimonial.

Itē met de Cloostervrouwen oft Non-
nen is die voorghenoemde pene so scherp
ghesedt / al waert dat die wechwoeringhe
noch niet volbracht en ware / en dat de doē-
der alleenlijck met den werckē sulcks ghe-
attenteert voor hem ghenomen en onder-
staen hadde / so is nochtā immediate dlijf
daermede verbeurt. * Maer de pene en rō
stitutie en heeft gheē stat / als yemant een
oueerbaer vrouwe oft eē gemeyn meysen vrouwe

wech

* Ita est
tex. in L.

Si quis nō
dicam ra-
pere. C.
de Epis-
cop. &
Cleric.

Van een
ghemeyn
vrouwe

wech te
voeren,

wech voert. Vt est tex. in L. verum est si
meretricem alienamve ancillam rapuerit
ff. de Furt.

Hoe ouerspel gecorrigeert wordt. Cap. xl.

Wie eē o-
uerspel-
der ghe-
noeymt
wordt.

Die proprie en eygentlicke te spreke
so mach die mensche alleentlicke als
een Ouerspeelder ghesiraft en ge-
corrigeert worden/die eens anders mans
wettige huyfrouwe voeleret en met haer
den houwelijcken staet brecht / on-
aenghe-
sien oft hy voor hem selue ghehouwt oft
ongehouwt is. Maer als een ghehouwt
mā met een ongehouwde vrouwepersoon
bleschelijck te doen heeft/en met haer on-
cuyfcheyt doet/so en can hy metten werelt-
lijcken Rechte niet als een Ouerspeelder
ghecorrigeert noch daer vore gheacht wer-
den. * Nochtans wordt in de Keyserlijcke

* Ita est
tex. apt.
in L. int li
beros. ff.
ad L. Jul.
de Adul-
ter. & su-
pr. Et L.
in concu-
binatu. ff.
de cōcub.

den. * Nochtans wordt in de Keyserlijcke
constitutien gheboden / dat een ghehouwt
man binnē zynē houwelijcke state neffens
zynes huyfrouwe gheen concubijne noch
boel by hem hebben noch houden en sal.
Vt est tex. in L. vnica. C. de concu. & c.

Maer den Gheestelijcke Rechten aen-
gaēde/so wordt dat ouerspel van gehouw-
de persoonē/het si man oft wif/euen hoo-
ghe gheacht/want daer staet expresselijck/
dat den man niet en betaeymt tghene dat
der vrouwe verbodē is. Vt est pulcher. tex.

in c. Nemo sibi blandiatur de legibus. 32.
quæst. 4. & c. Christiana. 32.

**Waerom dat Ouerspel van de
vrouwe swaerder gheweghen
wordt dan van den man / &c.**

Cap. xli.

Dat Ouerspel vā tē vrouwe worde
daerom aliecu voor swaerder ghe-
houden ende scherper gecorrigheert
dan dat Ouerspel vanden man / om dattet
dicwils ghebeurt en̄ ghebeuren mach / dat
een ghehoude vrouwe van eenen anderē
bevruucht wordt en̄ begort wordt vā kinde /
en̄ baerd̄t en̄ brengt also haren ghetroude
man eenen vreenden onwettighen erfge-
name thups / dwelck vanden man niet te
besorghen en̄ is / al ist dat hy zyn huwelijck
breect met een onghehoude vrouwenper-
soon. Daeromme staet inde wereltlycke
Rechtē niet sonder dorfakē gheschreue / dat
(ala bouen gheseyt is) ten nauften te spre-
ken / dat ouerspel met een ghehoude vrou-
we ghedaen ende ghecommitteert wordt. Hoe die
De. L. inter liberos. ff. ad L. Iuli. de adult. vrouwe
Soek en mach die vrouwe in sulckē ghe hare man
ualle haren man niet Criminelijck aencla- van ouer-
gen van Ouerspel dat hi ghecommitteert spel mach
heeft. * Maer die vrouwe mach ouer ha- aēspreekē.
ten man wel clagen om van hem gesche-
den te worden / en̄ ist datmen dat ouerspel *Vt ē tex.

E

also

& ibidem also beuint ghebaen te sijn/so worden si te
pulchra bedde en ter tafelen van malcanderē ghe-
glo.in.L. scheyden. Ita sunt tex.in c. Precepit domi.
i. C. ad L. cum duob. Capi. seq. 32. q. 5. cum similibus.
Iul. de a- **Dat der Vrouwe toestaet en com**
dul. & **peteert haren Querspelighen**
stup. **man te wederlegghen/xc.**

Cap. xly.

De vrouwe wint en vercricht oock
in sulckē geualle die wederlegghin-
ghe van haers mans Querspel we-
ghen/ist sake dat selue ghesinieret wordt.
Ve pulchre probatur per Panormitanū in c.
plerunq. de donat. inter virum & vxor.

Dat een vrouwe met Querspel
haer huwelijcx goet verbeurt.

Cap. xliij.

Te als men beuint dat een ghehouw-
de vrouwe Querspel bedreue heeft/
ende als dat tegen haer ter executie
ghestelt wordt/ soo heeft si daermede haer
huwelijck goet insghelijck verbeurt/ende
dat selue huwelijcx goet blijft sonder mid-
del by den man. Ita est tex. apertus in d. c.
plerunq. de Donatio. inter vir. & vxor. Et
probatur de iure Ciuili in L. Cōsensu. post
Autenticam ibidem positam. §. virum. C.
de Repudiis & in Auten. Vt liceat matri &
auig. §. Quia vero plurimos. & est de his
omni-

Omnibus pulchra doctrina eiusdem Panor.
In d. c. plerunq. & Bar. in L. rei indicate.
ff. Solut. matri. vbi etiam hoc probatur,
Quod heres mariti nō potest vxori abijcero
adulterum ad effectum impediendi resti-
tutionem dotis.

**Dat die Querspelighe personen
ouer malcanderen voor Rechte
niet en moghen claghen.**

Cap. xliij.

Item die man en can ouer zijn wif
niet claghen om Querspel / noch be-
gheeren van haer gescheiden te wor-
den metten Rechte waerfsake dat hy oock
een Querspelcelder ware / en des in Rechte
verwonnen ware. Want in sulchen ghe-
ualle wordt deen delict teghen dander ghe-
lyckelijck gecompenseert en opgenomē.
Ita sunt tex. aperti de Iure Canonico & Ci-
uili in c. intelleximus, &c. Tua fraternitas
ex. de adulte. & stup. & L. viro atq; vxore
mores inuicē accusantibus. ff. Solutio ma-
tri. & est pulcher tex. in L. si vxor. §. iudex
crimen. ff. ad L. Iuli. de Adult. &c.

**Als een man zijns wijfs Coppes-
laer is.**

Cap. xlv.

Desgelijcks waert sake dat een man
zijn huysvrouwe door zijns selfs
onachsaemheyt / consent / oft met
wille

wille aen eenen anderē ghecoppelt hadde
en daer dore tot Querspel gebracht hadde/
so en mach hi om deswille ouer haer niet
claghen. Ita est tex. de iure Canonico, in
c. discretionem tuā. & ibidem pulchra glo.
in verbo, tradidit. ex. de Eo qui cognos-
sang. vxor. suę vel sponse. Et de iure Ciuili
funt tex. aperti in L. Quā mulier. ff. Solut.
matri. & L. Ita nobis cordi pudor est. C. ad
L. Iuliam de adult.

**Van Vrouwenpersonen die tot
Querspel ghedwonghen ende
vercracht worden. &c.**

Cap. xlvj.

Item waert sake dat een gehouwde
vrouwe vanden vianden oft anders-
sins met soortse tot Querspel ghe-
dwonghen geweest hadde/ en sulcks teghē
haren wille hadde moeten lijden/ so en can
sy om sulcken gheweldighen Querspele
oock niet voor Rechte betrocken worden.
Ita sunt tex. in L. Si vxor non fuerit in adul-
terio .§. Si quis plane vxorem suam & L.
vim passam. §. i. ff. ad legem Iul. de adult.

**Van Querspel dwelck onuersiēs
en door erreur ghedaen wordt.**

Cap. xlvij.

Item waert sake dat een man een vrou-
wenpersoon in zyn bedde vande/ en
met

met haer vleeschelijck te dorn hadde / anders niet wetende dan dattet zyn wijf sy / die en is daer om niet geuallen in de pene van Querspel: maer die persoon die in zyn bedde is gaen ligghē die is strafbaer ende punibel. Desghelijchs wordet oock ghehouden / waert sake dat een vrouwe van eenen vreenden man also ware bedrogghē worden. Ita sunt tex. in c. in lectum, &c. seq. 34. q. 2. &c.

Van Vrouwenpersonen die in absentie van haren ghetrouwen man wt erreur oft andersins / wt simpelheyt wederom eenē man nemen. Cap. xlvij.

Tem waertsake dat een man wten lande gereyft ware en zyn wijf denckende dat hy ghestouen ware / eenē anderen man daerouer ghenomen hadde / die en wordt oock voor gheen Querspelersse ghehouden: maer ist dat haer man wedercompt / so moet si den tweeden latē / ende keeren weder tot haren eersten man. Si is oock om des tweede huwelijck wille gants onstrafbaer / ingheualle dat sy eenighe wettighe vermoedinghe ende Indicia oft bescheet hadde / dat haer eerste man buyten slants ghestouē ware. Ita est tex. in c. per bellicā. 34. q. 2. & de Iure ciuilitat.

est apertus in in L. Miles qui cū adultero.
§. Mulier cum absentē virum audisset vita
functum esse. ff. ad L. Iul. de adulter. Et in
Autē. Vt liceat matri & auigē. §. Quod autē.
**Van de kinderen die een vrouwe
ter wijle dat haer man wien
Landē is / by eenen anderen
man ghecreghen heeft / &c.**

Cap. xlix.

Die kinderen die een vrouwe in sulc
ken gheualle by haren tweeden
man vercreghen heeft / die sijn wet-
tich / al ist dat deersie man wedercoomt.
Ita est tex. glo. singularis in d. L. Miles. §.
Mulier cum absentem. in verbo Nuptijs si-
cundis. ff. ad L. Iuli. de adul.

**Als een man met sijn huysvrou-
we / na dat si Querspel bedreue
heeft / wederom eens wordt.**

Cap. l.

Item ist sake dat een man / na dat sijn
wif ouerspel bedreuen heeft / weder-
om met haer eens wordt / soo en can
hi voortaan niet meer ouer haer claghen
om tghene dat ghepasseert is. Ita est tex.
in c. Quemadmodū. Ex. de Iure in. Et om-
nes supradicti casus ordine enumerantur
per glo. in c. Tua fraternitas. in verbo Cō-
pensatione. Ex de adulter. & stup. Et pro-
batur

batur in lege. Si vxor non fuerit. §. fina. ff.
ad L. Iul. de adulter.

**Als die Querspelighe personen
penalick oft Criminelick ghe-
accuseert worden/ &c. Cap. li.**

Ale tghene dat wy tot noch toe ghe-
schreue hebben vā Querspel en hoe
dat gestraft worde / dat is alicentlick
te verstaen van Ciuile aensprake / als men
ageert om thuwelijck te schepdē ende thuwelijck
goet te deplē / en van wederlegginge
oft ander interesse. Want als yemandt
eenen Querspeelder oft Querspeleresse pe-
nalich oft Criminelick beschuldicht / en be-
gheert dat men den Querspelighen per-
soon corrigeren sal na wtwijfen vā de we-
reltliche Keyserliche Rechten / so en cant
dien persoon niet helpen dat sin gawe ooc
Querspel bedreuen heeft oft daertoe ghe-
holpen heeft oft dat selue wetens gestaect
oft gheconsenteert mach hebben: maer in
sulchen gheualle worden beyde die Quers-
spelighe persoonē als peensculdich na wt-
wijfen van de wereltliche Rechten gecor-
rigeert. Ita est tex. aper. in L. 2. §. Si pub.
iudicio. ff. ad L. Iul. de adul. Et est de hoc
pulchra doctrina Panormitani in c. Intelle-
ximus. Ex. de adulter. & stup. &c.

**Hoe Querspel penalick ghecorri-
geert**

E iij rigeert

rijsgeert sal worden. Cap. liij.

Ende dit is de pene na wtwijzen vāde wereltliche Keyserliche Rechte, dat de ghene die also eens anders ghetrouwde hupfrouwe boeleert, en tē valle des ouerspels brēgt en sulchs ouertuycht wordt, dat die met dē sweerde ter doot gesusticeert wort. Ita sunt tex. in L. Quamuis adulterij Crimē. §. Sacrilegas. C. ad L. Iul. de adul. Et Instit. de publ. Iudici. §. Itē lex Iulia de adulter. cohercendis, &c.

Maer die ghehouwde vrouwe, die hare huwelijcken staet ghebrocken heeft ende daer af ghecominceert wordt, die wordt ten eersten niet roeden ghecastijt, ende dan in een clooster ghebaen. Nochtans mach haer ghetrouwde man binnen twee Jare, in dien dat hy wil, haer weder tot hem nemen. Maer als die twee Jaren ghepasseert zyn, oft ist dat de man binnen midelen tēde sterft, soo sal die ouerspelighe vrouwe gesehooren wordē, ende met nānen habijt ghecleedt worden, ende haer leuen lauck also tot een correctie int Clooster ghehouden worden. En wortds aengacende haer goet, sal dese ordinancie daer in ghehouden worden, dat de twee deelen van haren goede, haren wettighe kinderen (ist dat zū kinderen heeft) toecomen sullen, ende tderde deel sal den Clooster bliuen.

blijuen. Maer ist dat Querspelerisse gheen
kinderē en heeft / maer heeft vad / moeder /
soo sullen (ingheualle dat zij int voorschre-
uen Querspel niet culpapel en zijn) tdes-
dedeel vanden goede hebben / ende die re-
sicerende twee deelen sullen den Clooster
competeren ende toestaen. Maer waert-
sacke dat de kinderen ende vader oft moe-
der ghestoruen waren / soo blijft den Cloo-
ster sonder middel alle tgoet vande ouer-
spelerisse / maer altit so sal hare ghetrouw-
den manne zijn huwelijcsche voortwaerde
blijuen ende ghehouden worden so dat be-
hoort. Ita est pul. tex. in Autē. Sed hodie
adulteria. C. ad L. Iul. de adulterijs, &c.

Van vrijheyt des vaders die zijn dochter in Querspel bevindt.

Cap. liij.

Item voormaels heeft Querspel by
alle eerbaer lieden seer gehaet ende
weder sien gheweest / alsoo dat daer-
omme in de Rechten by Keyserlijcke Cō-
stitutie also gecauereert is / Ist sake dat een
vader die zijns sefs is / ende van vaderlijc-
ken bande los ende vrij is / zijn dochter in
oneuyscheyt des ouerspels ende int schan-
delijck seyt beuint / dat hy wt vaderlijcke
macht / niet allen den Querspelder / maer
doek zijn eyghen lijflijcke dochter / om dat
zij haer huwelijck ghebroken heeft / ont-

liuen en van lijf tot doot brenghen mach.
Dochters en mach hi sulchs niet doen/het
en si dat hi beyde die Querspelighe persoo
nen beuindt ende apprehendeert inden
huise daer hi (de vader) selue in woont oft
in de huysinge van sijnder dochter mā oft
behout sone. Wat ist dat hi die elders int
sept beuindt/soo en heeft hy die voorsende
macht niet. Ende waerd sake dat hijse bep
de eens maels niet ghedooden en conde en
dat hem sijn dochter ontloopen ware / soo
mach hy haer op den slaendē voet volgen
ende haer op den seluen dach dooden / al
waerd doock dat daerintusschen sehere oft
sommighe vren tijts ghepasseert waren.

Ita sunt textus ad literam, in L. Patri datur
ius occidendi. Et L. Sic eueniet. L. Nec in
ea lege. & L. Quod ait lex. ad L. Iul. de ad
ulterijs.

Daer en leyt doock niet aen / oft de va
der sijn dochter / oft den ghenen die met
haer Querspel bedreuen heeft / eerst doo
det. Ende waert sake dat hy doock eenich
van beyden ghequetst oft ghewondt had
de ende niet teeneumael dootgheslaghen
en hadde/soo en behoordt hy voordier met
ter daet sijn handt niet meer te slaen op
den ghenen die ghewondt is. Ita est te
xtus in L. Nihil interest. ff. ad L. Iul. de ad
ulter.

Wat

Wat ende hoedanige vrijheyt dat
een man heeft die eenen Quer
speelder by zijn wijf beuint.

Cap. liij.

Mer cen ghehuwt man en heeft in
sulcken gheualle so groote macht
niet als sonder huysrouwen va-
der. Want hi en mach niet eenen pegelij-
ken dooden die hi by sijn wijf in Querspel
beuint/maer alleenlijc de ghene die vā lich-
ten state ende fame sijn/gelick als coppel-
laers/schalckenaers die den sot maken/ en
dijerghelijc/ pipers ende sanghers: Itē
die voormaels van Querspel oft ander
quade feyten ouertuycht ende gecouain-
queert ende daeromme met vonnisse ghe-
condemneert gheweest hebben/ oft die aen
hem oft aen sijnen vader oft moeder oft
sijne kinderē met plichte oft fideliteyt ver-
bonden ende gheastringeert waren / soo
mach hy/ist dat hy yemant van sulche per-
soonen in sijn huys by sijn wijf in Quer-
spel beuindt / dien ontluyen ende dooden/
ende daer aen en verbeurdt hy niet. Ita
sunt textus ad literam in L. Marito quoq.
ff. ad L. Iuliam de adult.

Ende is sake dat die sonen haren vader
tot sulche ontluyinghe geholpen hebben/
soo en worden sij insghelijcks oock niet
ghesirast. Maer waertsake dat de ghene/
den

den welcken die man alsoo by zyn wijs in
Querspel bevonden hadde / niet een cleyn
oft slecht persoon en ware / maer vā groo-
te autoriteyt / state oft officie ware / den
welcken de rechten den gehouwen man
niet en permittē te dooden / en dat noch-
tans die ghehouwde man den seluen wt
gramschap metter hitte dootgheslaghen
hadde / so is hy nochtans om sulcke ontlij-
uinge strafbaer. Nochtā en behoort noch
en salmen hem daerom dleuen niet nemē /
maer aensiende en ghemerckt zyn gram-
schap daer hy reden toe hadde / soo sal hy
vander pene des doots ontslegē worden /
en hy sal eenē sekerē tijt wt den Lande ge-
bannen wordē. Ita est tex. ad literam in L.
Graccus. §. Sed si legis autoritate. C. ad L.
Iul. de Adulter. &c.

Hoe een gehouwt man den Querspeelder apprehenderen mach. Cap. lv.

Mer op dat die Querspeelder / die
om zynē grooten staet / officie / oft
afcompst wille / niet en behoort
ghedoot te worden vanden ghehouwen
man den welcken dat leedt gedaen is / niet
en ontwijcke en ontloupe die pene en cor-
rectie die hy verdient heeft / en op dat die
man den welcken dat leedt gedaen is / ooc
ghecontenteert worde / soo mach hy den
Quers-

61

Querspreider / Ist dz hy hem apprehēdeert /
twintich vren handthauen en vast houden /
en lieden daer hy nemen tot getuychenisse
ende probatie / dat hy dat ouerspel gedaen
heeft. Ita est tex. ad literam in L. Capite. 5.
ff. ad L. Iul. de Adulter. &c.

**Oft een man zyn wyf gedoot had
de / die hy int Querspel beuint /
ic. Cap. lvi.**

In waertsake dat een man zyn wyf
vrouwe in Querspel beuonden had-
de / en die selue door groote hittighe
grāschap en bitterheyt gedoot hadde / die
en behoorde niet zyns sefs Richter te zyn /
nochtans en sal hy daer om niet ghedoot
worden / want het is eenē man seer swaer /
dat hy in sulche sake daer hy soo grooten
redene toe heeft / zynen toren ende gram-
schap soude connen bedwingen ende mati-
gen. Daeromme so wille die sichten / dat-
tet ghenoech sy / dat die selue man dien dat
onghelijck ghedaen is eenen tyt lanck wt
zynen Lande in een Eplandt ghebannen
worde / het en ware dat die man dien dat
onghelijck ghedaen is een seer lichte Per-
soon ware / so mach hy in een ewich verch-
werck oft diergelijcke arbeyt ghecondem-
neert worden. Vt est pulcher text. in L. Si
adulterium cum Incestu. §. Imperatores. ff.
ad L. Iuliam de adulterijs.

Wat

Wat een man doē sal die vermoē
den heeft van zyns wijs **Q**
uerspel/1c. Cap. lviij.

Item ist sake dat een gehouwt man
suspicie heeft op zyn wif van **Q**
uerspel met eenen anderen/so sal hy den
suspecten dijn Denunciatiē in gheschripte
sejunden in presencie van dijn geloofweerdighe
getuppen/hem biddende dat hy met
woorden en wercken zyn wif ongeruerdt
late/1c. Ende ist sake dat die man/nae dat
hy den suspecten alsoo dijnmael ghewaer-
schouwt heeft/zyn wif by dē suspecten in
zijn oft in haer huys oft in openbaer ghe-
lagen oft voor de Stadt vint staen sprekē/
soo mach hy hem sonder perikel en sorghe
van eenighe correctie doode. Maer waert
dat hy hem inde kercke oft op ander plaet-
sen vonde/so sal hy dijn getuppen tot hem
nemen/ende volghen/ende hem apprehen-
deren/ende den Ordinarien Heere ouerle-
ueren. Ita est text. ad literam in Autent. Si
quis. C. ad L. Iul. de adulter. &c.

Hoemen claghen sal ouer **Q**
uerspel van een vrouwe/1c. **Q**
uerspel
Cap. lviiij.

Item waertsake dat een ghehouwde
vrouwe **Q**
uerspel ghedaen hadde/
ende dat nochtans haer man ouer
haer

haer niet en claechde/soo en behoort sy ooc
van ander lieden niet gheaccuseert te wor
den. Want niemant en behoort een gerust
vredelijck houwelijck te turberen oft te be
droeuen/het en ware dat met eenich sonda
ment mocht bygebracht ende gheprobeert
worden/ dat de man tot zijns wijs Quers
spel gheholpen hadde / oft wetens sulcks
ghestadet ende ghetolereert hadde. Ita est
tex. in L. Constante matrimonio. ff. ad L.
Iul. de adulter. &c.

**Als men Querspel tegen den ghe
nen die beclaecht worde/niet ge
doceren en can.**

Cap. lii.

In te ist dat die man zijn wijs accuseert
van Querspel/ en dat hy dat niet en
can doceren oft waermake/ so sal hy
gepunieert worden met de selue correctie/
die zijn huysvrouwe soude geleden hebbe/
indien dat sy hadde veruonnen gheueest.
Ita est tex. in Autē. sed nouo Iure. C. ad L.
Iul. de adult. Modos probandi adulter. vi
de per Panormitan. in c. intelleximus vers.
in glo. in verbo euidētia, ex. de adult. &c.

**Hoe een man beghost hebbende
ouer;ijns wijs Querspel te cla
gen/hē sulcks mach berouwen
en dat wederroepen. Cap. lii.**

Item

Item waertsake dat een man voor hem genomē hadde ouer zijns wijfs Querspel te claghen / en sulchs voor Recht ghebracht hadde / ende hem sulchs naderhandt berouude / als dat gedaen hebende wt heete granschap en inexperientie vander sake / soo mach hy zijn wijf wederom tot hem nemen / ende die aensprake wederroepen. Ita est text. in L. Sine metu. C. ad L. Iuliam de adulter. &c.

Van fornicatie met gemeyn vrouwen. Cap. lxi.

Item als yemant gheboeleert heeft met een gemeyn vrouwe / die haren lichaem oueral tot oncuyscheit omghelt verdraecht / die en can daeromme niet gepunieert worden als een ouerspeelder oft houwelijcbreker / al waert ooc dat de selue vrouwe eenen ghetrouwen man hadde. Ita est tex. in L. Si ea que stupro tibi cognita est. & L. Quæ adulterium comisit, & ibi glo. C. ad L. Iul. de adulter.

Wie om Querspel ouer yemant claghen mach / &c. Cap. lxij.

Item eenen yegelijckē en wordt niet toegelaten van Querspels wegen te accuseren. En oock so heeft hierinne ten eerste de gehouude man vorderen voor eenen yegelijcken / om sulcke aenclage te intenteren / Item waertsake dat hy niet en

waer /

ware / de vader van zijn Querspelige huys
vrouwe / Item haer broeder / desghelicks
ooc haer Soms muegghen sulcke accusatie
intenteren. * Ende die gehouwde man be- * Ita ē pul
hoort sulcke zijne aenclage te doen binnen cher text,
sestich dagen te rekenen vandē tijt aen dat in L. Quā
hy zijns wijs Querspel is gervaet mordē. uis adulte
Maer waertsake dat hy dien tijt niet passe rij Crimē.
ren / soo mach namaels die Querspeider C. ad L.
van andere / in dien dat sy willen / ooc ghe- Iul. de ad-
accuseert wordē / ende die man sal in desen ulter.
gheualle als een vreemt man insghelicks
tot sulcke aensprake gheadmitteert wor-
den. Maer hy moet die selue aensprake
doen / eer die vijf jaren passeren / want nae
expiratie van dien tijde en soude hy noch
andere niet meer gheadmitteert worden.
Ita sunt tex. aperti in L. adulter post quin-
quennium. & L. sequ. C. ad L. Iul. de adul.

**Van punitie der geentre die haer
eigen wijs / Dochteren / oft an-
dere Maechden oft Vrouwen
Coppelen. Cap. lxiij.**

Item so wie zijn eigen huysvrouwe
oft dochter oft anders eenighe om
gelts oft ghewins wille koppelt / oft
in zijne huysinghe / hulpe / plaetse / raet oft
daet daer toe gheeft / desghelicks de ghene
die zijns wijs Querspel wetentlic ghesa-
det en tolereert / oft een openbare Hotoire

Querspelerſſe nae de doot van haren man
te wouue neemt. die wort inde Correctie en
punitie oueral by eenen Querspeelder ge-
leken / ende hy wordt in Latijn gheheeten
Leno, dat is een ſloffiaen / ende zyn feyt
Lenocinium. Ita sunt tex. elegantes in L. 1.
§. Lenocinij. L. Qui Domino. L. Et si ami-
cis. L. Is cuius ope. & L. Mariti Lenociniū
ff. ad L. Iul. de adulter. & L. Auxilium §. in
delictis. ff. de minorib. 25. annis. & L. Athle-
tas. §. ait Pretor, qui Lenocin. fecerit. ff. de
his qui notan. in fa. Itē est tex. in L. 2. L. Ca-
strati. & L. de Crim. C. ad leg. Iul. de adul.

Desghelcx als een gehouude vrouwe,
om dat sy Douerspel van haren man we-
tens aensiet en tolereert / ghelt neemt / soo
mach sy oock gecorrigeert worden / als oft
sy haer houwclijck gebroken hadde. In L.
Si quis adulter. à seruo suo commissum. §.
fina. ff. ad L. Iul. de adulter.

Ende aengemercht dat oock sommighe
Coppelaers en ſloffianen bestaen sekere
ionghe vrouwen personen met groote be-
loosten in menigerhande manierē te ver-
leiden / en so verre te brengen / dat sy haer
seluen in een oncuysch leuen begheuen / en
oock met de Coppelaers wech trecken / so
ist inde Rechten ghecaueerd / Als men be-
windt sulche oft dierghelijcke Coppelaers
die om gelts wille die vrouwen personen
bestaen te bedriegen tot bederffnisse ende
verlies

verlies van haer Eere en Keynicheyt/ dat
die metten Sweerde van lijf ter doot sullē
geiusticieert worden. Ita sunt text. aper. in
L. 1. Qui puero stuprum. ff. de Extraordina
criminib. Et est. de hoc crimine quædā pe-
culiaris constitutio Imperatoriā in Autenti-
co de Lenonib. Coll. 3.

Hoe vercrachtinge en schaechin- ge gecorrigeert wort. Cap. lxxij.

Item ist sake dat pemāt
reerbaer vrouwen per
soon/ die vā goeden na-
me en fame is/ met voortse te-
ghen haren wille haer Konck-
wrouwelijche Eere neemt/ die
heeft daermede opēbaerlijche
foortse/ geweld en schaec gecō-
mitteert. * Dese opēbaerlijche
foortse en ontschakinge/ wordt oock na de
Constitutie vāde Keysersl. Rechten mettē
Sweerde ter doot gepuniceert. * En alle de
gheue die tot sulckie vercrachtinge en schalie
hulpe geuen/ die vallē in gelijche pene. Ita
est text. in d. §. Item lex. Iul. de vi publ. Inst.
de pub. Iud. & d. L. vnica. C. de Rapt. & c.

Van correctie der gheentre die ver-
raderijē oft ontrouwe vseren/
vallende inde pene van Crime
de Iese Maeste/ &c. Cap. lxx.

*Ita ē tex.
in L. Mari
ti Lenoci
niū. §. fin.
& L. vim
passam. §.
1. ff. ad L.
Iul. de ad.

*Ita ē tex.
in L. 1. §.
qui puero
stuprū. ff.
de extra-
or. crimi.
Et sūt tex.
aper. ad li-
terā Insti.
de publi.
Iud. §. Itē
tex. Iulia.
de vi pub.
Verf. Sin
aūt p vim
rapt' etc.
Et vide L.
vnica C.
de Rap-
tor Virgi.

Alle tghene dat gheintenteert en ghe-
useert wort tegen theylighe Room-
sche Rijck/ oft teghen des selfs ghe-
leyde/ vrede ende Assurance / dat wort al
begrepen onder den naem van Crime de
Leze Maeste. Gelijckerwijs als yemant
met quaet voornemen en opstel / maecht
dat de gheene die den Roomschen Rijcke
vanden vijanden te Ghysel ghegeuen oft
in Ostagie ghestelt zyn/ sonder beuel ende
Commissie vande Roomschen Keyser oft
Coninck/ afgeworpen wordē. Oft als ee-
nighe met gheweer ende gheschut/ teghen
den gemeynen Orbaer in een Stadt te sa-
men rotten/ ende Kercken oft ander plaet-
sen innemen/ ende also Ruyterije en op-
roer onder twolck makē. Oft als yemant
met quaet opsedt raet oft daet gheeft/ dat
eenighe Superioriteyt oft Magestrat die
van des heyligen Roomschen Rijcks we-
gen Administratie heeft/ van lijf ter doot
ghebracht wordt.

Van forfait ende mishandelinge der Christelieden.

Cap. lvi.

Tem so wie sijn wapenen gebruycht
tegen de ghemeyn weluaert/ oft die
des Rijcks vijanden eenighe briuenen
oft tydinge sepnt/ oft die hen eenich teechē
en raet oft daet tegē de gemeyn weluaert
gheeft.

geeft. Desghelycks die dz Chriichsvolck op
weckt/ en also handelt dat daerdoor twee-
dracht en Commotie opstaet teghen de ge-
meyn weluaert. Item de gheene die dat
Heyn oft Chriichsvolck verlatet en tot de
vijanden ouertrecket/ oft den seluen ander-
sins behulpelijc is. Item so wie in Orlus
ghen oft slachten een vlucht maect / oft
wijckt alst gheen noot en is. Item soo wie
eenighe Fortereffen oft stercken sonder
noot opgheeft. Item so wie een Heyn ver-
saempt ende moansiert sonder heeten ende
beuel vande Keyserlijcke ende Coninclicke
Maesteyt. Insghelycks die maect met
quaet opset dat een oft meer vā dese punc-
ten door ander lieden geschieden ende ghe-
perpetreert worden.

Item so wie des Rijcks Chriichsvolck
tegen de vijandē wetens int perijckel sedt/
oft tselue verradelijck ouerleuert / oft een
oorfakē is dat de vijanden niet ghebrocht
en worden onder de macht vanden Rijcke.
Desghelycks die met quaet voornemen/
met Dictaillie wapenen/ geschut/ peerde/
gelt/ oft andersins den vijandē des Rijcks
hulp doet/ oft des Rijcks vrienden en ghe-
allieerde met valsche gront vijandē maect
oft tot ongehoorsaemheyt verweckt. Item
soo wie niet herghelift raet oft daet geeft/
dat eenich Lant oft Stadt verraden wordt
tot voordeel vande vijanden. Item so wie

eenen gheuangen en openbaren Proloieren
misdadighen met Argelist voornemen wt
laetet / &c. Alle dese voor Infracteurs est
elck van haerlieden in sonderheyt / wordt
ghehouden voor misdadich int Crimē Lese
Maiestatis. Ita pulcherrimi tex. in L. 1. 2. 3.
4. & in L. Maiestatis Crimen. ff. ad. L. lu-
liam Maiestatis, &c.

De pene van Crime de Lese Ma- ieste / &c. Cap. lxxij.

Item so wie voor hem seluen alleene
oft met eenighe andere eenich pact/
aenflach oft Conspiratie maecht te-
ghen eenen Roomschen Coninck oft Key-
ser / oft soo wie bestaet oft attendeert / den
Kaeersheeren van zijnder Maiesteyt (die
gehouden worden als een deel en lidt van
tlichae van zijner Maiesteyt) oft yemant
anders van zijner Maiesteyt na haer leue
te staen / die sal (al ist oock dat hy dwerck
niet volbracht en heeft) als de gheene die
Crime van Lese Maieste gecommittceert
heeft / metten Sweerde gheiusiticeert wor-
den / en alle zijne goeden gheconstitueert
worden. En hoe wel dat des misdadighen
sonen (om des wille dat sy messchien in
sulcke oft ghelijcke misdaden haren vader
navolghen mochten) insghelijcks souden
moghen ter doot ghebrocht werden / soo
worden

worden sij nochtān wt speciale gracie ende
 liepserliche genade/ haers leuens verse-
 kert. Maer in haer vaderlich ende moe-
 derlich goet en sijn sy niet ontfauchbaer/
 ende doct en mach hen by Testamēte niet
 ghemaect worden: maer sij sullen haer le-
 uenlanck arm ende allendich sijn/ en haers
 vaders Infamie sal hen altijt aenhanghē/
 ende si voor haren Persoon en sullen tot
 gheenderhande Eere oft officien comen/
 ende in Somma sy sullen alsoo ghehou-
 den worden / dat zij in haer armoede ende
 ghebreck selue ontfermen ende deernisse
 hebben/ ende dat ooc de doot haren troost
 ende dat leuen haer pijnē ende smerdte st.
 Maer de dochteren nochtān sullē twier-
 dedeel van haer moederlich goet hebben
 ende behouden.

Item soo wie dat Crimen Lese Maie-
 statis committeert oft sulcks attentceert/
 die en sal van dier tijt aen gheen macht
 hebben sijn goet te veranderen / maer de
 huysvrouwē vande misdadige en sal haer
 goet niet ghenomen worden / noch doct
 tghene dat haer hare ghetrouwde mans
 soo veel daer teghen ghegheuen hebben/
 eer zij Crime committeerden / Ende si sal
 haer kinderē niet dat goet op brengē/ ende
 na haer doot sullē de kinderen (also voor-
 ts) niet meer dan twierdedeel van haerder
 moeder goet hebben / ende alle dander

goet sal gheconfisqueert worden. Ende
soo wie tot de voorgenoemde Crime raet
oft daet gheeft/ die wordt in alder manie-
ren ghecorrigeert ghelyck de misdadighe:
het en ware dat pemadt onder henlieden
door begheerte des leuens hem seluē ende
sijn gheselschap int beghinsel vander sake
verraden hadde/ die sal om sulcke weldaet
ghelbōndt worden; oft waertsake dat hy
sijn denunciatie te spade dede en dat noch-
tans den secreten aenslach daerdore ghe-
openbaerdt werde / soo sal hem in aller
manieren gracie ghesthien. Ende ist dat
die misdadige om sulck Crimen dese Ma-
iestatis ter wyle dat sij noch leuen niet ge-
punieert en worden / ende dat sij storuen
eer sulchs wtquame / soo mueghen noch-
tans hare goeden na haer affhuicheyt ge-
confisqueert worden / ende den erfghena-
men ghenomen worden. * Item dese voor-

* Ita sunt
tex. in L.
Quisquis
cum mili-
tib. & L.
Meminis-
se. & L.
post diui.
Marci. C.
ad L. Iul.
Maie. Et
vide extra

schreuen constitutie staet ooc in langhe be-
schreuen in de Gullen Bulle/ ende insge-
lycks oock de pene der gheenre die delin-
queren teghen de Cuervoosten des hepli-
ghen rijcks / &c.

Oft een Onderlaet yet teghen
sijnen Landtsheere dade/ &c.

Cap. lxxviij.

H Et is dock voordert te wetē, waert-
sake dat eenich ondersaet van hoo-
ghen

ghen oft leeghen state hoe dattet sijn, tegen uagantē.
 sijnen Landtsheere in effecte teghen sijnen Quomo-
 eedt ende plicht dede, dat die insghelijcks do in Le-
 valt inde pene van Crime de Lese Maie- se Maieft.
 ste. Want die Vorsten hebben ghemeyn- Crimine
 lych hare Regalia ende alle hoocheden vā proceda-
 de Keyfers ende Coninghen te leene; ende tur. Et c.
 ouermidts hare ondersaten worden si ge- si quis cū
 houden gelijc de hoochste Ouerhept ende militib. 6.
 Superioriteyt der seuer. Sij hebben oock q. 5.
 in haer Landen ende Vorstendommen al-
 sulcke macht ghelijc als een Keyser oft
 Coninck die alsinē int rijck heeft, oft heb-
 ben mach. Dit gheuen de brieuen van hare
 Regalien te kennen: ende dien die Rega-
 lien te leene ghegheuen worden, die heeft
 macht int voorghenoemde gheual, correc-
 tie te doen aen lijf ende goet. Wāt die goe-
 den die erfloos sijn, oft also ghequalificeert
 dat sy den erfghenamen (als den ghenen/
 die dier niet Capable oft dier onweerdich
 sijn) ghenomen worden, die worden oock
 onder den naem der Regalien begrepen.
 Vt ost textus expressus in Titulo quæ sint
 Regalię. in Vsiibus Feudo.

Ende dat dese pene ende correctie oock
 stadt grūpt teghen de ondersaten die ont-
 derstaen haren heere ende Landtsvorst
 metter daet te beschadighen, dat wordt
 claerlijck gheprobeert per. Speculato. in
 Titulo de Feud. §. 2. Verf. 15. Incip. Quin-

decimo, quæro quid igitur si aliquis Baro
Regis Franciæ. & vide de hoc Ioannem
Fabri in proemio Instit. ibi. Impera. Maie-
statem. vide Paul. de Cast. in L. ij. C. de
Episcopa. audient. & in Consil. 28. Incip.
Super primo dubio videtur dicendum in.
2. & 3. col. & c.

**Wie om Crime van Tese Maie-
ste yemant aenspreken mach/
xc. Cap. lxx.**

Het wel dat niet een yeghelyck tot
accusatie Criminele geadmitteert
en wordt, so en can nochtans nye-
mande beledt worden aensprake te doen
int Crime van Tese Maeste / onaengesie
oft die aenleggher een Man oft vrouwe-
persoon is / van hooghen oft van nederen
staete / van goeden oft van quade name en
fame. * Maer nochtans waertsake dat
die Aenleggher in sijn aensprake niet ge-
fondeert en ware ende daer af gheen open-
bare Indicia oft euidente presumpctien by
brenghen en conde / soo sal hy ter scherper
Examinatie gesteldt wordē om die waer-
heyt van hem te weten / ende sal oock (soo
dat behoort) gewaecht worden / wat hem
tot sulcke aensprake ghemouert heeft.
Ita est pulcher textus in L. Siquis alicui. C.
ad L. Jul. Maie.

*Ita est tex.
in L. Fa-
mosi & L.
seq. ff. ad.
L. Jul.
Maieft.

Van dienstklieden ende Vassallen
die haren Heere met list on-
trouwe doen oft verraden/ &c.

Cap. lxx.

So wie sijnen Heere met opsedt
ontrouwe bewijst / oft hem verra-
delijck ouergheeft / oft na sijn lijf
oft leuen staet / die sal nae constitutie vande
slechten leuende verbrandt worden / ist sa-
ke dat hy sijns Heeren lijfeyghen onder-
saet is / oft anders van slechte ende clepne
afcompst is. * Maer na de gemeyn vfan-
cie worden sulcke ende wijerghelijcke ver-
raders / ende die so teghen haren eedt met
opsedt haren Heeren ontrouwe bewijsen
ghevierendelt. Item ist sake dat een lijf-
eyghen Ondersaet met sijn vrouwe on-
trouwe bedriift / soo mueghen si beyde
na constitutie vande slechten / gedoot wor-
den / te weten de lijfeyghen knecht met de
brandt ghejusticieerd / ende die vrouwe
onthoost worden. * Maer dese correctie
is nu wter vspancie ghecomen.

Item soo wie den viandē zijns Heeren
secreedt openbaer maecht / ende soo wie
zijne hooptman niet ghehoorsaem en is /
oft so wie in cē slach ten eersten een vlucht
maect / ende so wie / als hi ter slacht comen
soude /

*Ita ē tex.

ad literā

in L. Ca-

pitoliū

§. Igni

crematur.

ff. de pœ-

nis.

*Ita est

tex. aper-

tus in L.

vnicā. C.

de mulio-

soude/ hem seluen vepnst en fingeert sieck
te zyn/ die sullen na wtwissen vande stech-
ten/ onthooft worden. Ita est tex. aper. in
L. Omne delictu. §. Cōtumacia cum. §. §.
seq. ff. de re mili.

Hoe die Straetroouers ghepu- nieert worden. Cap. lxxi.

So wie op de straten en weghen de
lieden met ghewapender hant aen-
tast ende die met gheweldt onder-
staet te beroouen/ en sulchs meer dan eens
ghedaen hadde/ die sal na wtwissen vande
Rechten / en die ander die met ghewapen-
der handt gheen en aentast gedaen en heb-
ben/ in een ghemeyn Stadtwerck oft Edi-
ficatie tot arbeydt gheduemt worden / oft
tot haren Lande ghebannē wordē. *Soch
worden na gemeyn vsancie/ sulche Straet
roouers met den sweerde en op sommige
plaetsen met den strop ghejusticieert/ &c.

Hoe die Brandtslichters ghecor- rigeert worden. Cap. lxxij.

So wie als een ontsept vijant in
seen veede/ oft om roofs/ oft ander
quaet opsedt in eē Stadt oft Dorp
vier lept / oft eenighe hupsinghe / stallen/
schuerē/ oft coresolders wetens met quaet
opset verbernt/ die sal mettē viere van lijf
ter doot gejusticieert worden. Maer noch-
tans waert sake dat sulchen brandt gheen
grootte

*Ita ē tex.
in L. Ca-
pitoliū. §.
Gratiato-
res q pre-
de causa.
ff. de pcc.

grootte schade en dede / ende dat daer mist
meer dan een boeren huys oft hutte ver-
brāt en ware / so mach de gheene die sulcks
ghedaen heeft / met een lichter doot / te we-
ten metten sweerde geuusticieert worden.
Maer maect sake dattet beghost te bernē/
met door quaet opstel / maer door onach-
saemheyt / oft versuymenisse / soo mach de
ghene die sulcks doer zyn onachsaemheyt
ghedaen heeft / niet Criminelijck / maer al-
leen Ciuilijck beclaecht wordē om die scha-
de competentelijck op te rechten / die hy
zijnen ghebueren daerdore ghedaen heeft.
Ita est tex. in L. Capitolium. §. Incendiarij
cap. puniantur. ff. de poenis. Item tex. in L.
Qui ædes acruumve frumēti. & L. Si for-
tuito cum L. sequenti. ff. de Incendio, rui-
na & naufrag. & L. 1. §. 1. ff. ad L. Cor de
Sicarijs.

Item het is oock een ghemeyn vsancie/
dat alle de ghene / die willens ende met
quaet opsedt brantslichten / wederomme
met den brant van lijf ter doot gheuusti-
cicert worden / &c.

**Van correctie der Spioerighe en
Muytmakers / die een Com-
motie onder twolck maken.**

Cap. lxxij.

So wie met quaet opsedt wetens
en willens / teghen de Magistraet
eenighen

eenighen oproer oft comotie onder volck
maecht/die heeft daermede dijs verhuert.

*Ita ē pul
cher tex. * Na constitutie vande rechten worden
in L. De- oock sulche belhamers ende muptmakers
nūciamus des ghemeynen volckis/na ghelegghenheyt
C. de ijs q van haren persoon/aen een galghe gehan-
ad eccle. ghen/oft den wildē beesten ouergeleuert/
confug. & oft ceuwelijck wten lande ghebannen/xc.
L. 1. & 2. Ita est tex. ad literam in L. si quis aliquid. §.
C. de fedinis, &c. Authores seditionis & tumultus. ff. de pœ-

triosis & de
ijs q pleb.
contra
Remp. au
dent col-
ligere.

**Vanden ghene die met de Mupt-
makers aenspannen/xc.**

Cap. lxxiiij.

In de ghene die also met de Mupt-
makers aenspannen en nochtans
selue der Cacte de belle niet aenghe-
hangen en hebben/ die mueghen na de ge-
meyne vsancie met den sweerde ghejusti-
cieert worden/oft anderffins na ghelegen-
heyt vanden delicte met roeden ghegheef-
felt en henlieden dat Landt/ Stadt/ Recht
oft Blecke gheinterdicteert worden.

Item oock worden alle conspiratiē/ver-
bindtenissen/ en onbehoorlijcke vergade-
ringhen gheaboleert en verboden/wtghe-
nomen de ghene diemen maect en houdt
om des ghemeynen vredes wille.

**Van Snaphanen ende dierghe-
lijcke**

lijcke die de lieden beneechten
oft doer den buydel rijden. &c.

Cap. lxxv.

A Engaende de Concussours voor de
welcke men in sorghē staen moet en
die metter daet noch niet volbracht
en oock niemant bevoet en hebben / Item
als sulcke suspecte persoonen de lieden be-
weeden / beroouen / beschadigen / vanghen /
oft door den buydel rijden / so vallen sy de
facto inde Acht en in andere penen. En
als si voor sulcke ghedeclareerdt sijn / soo
mach elckerlijck haer lijf ende goet nemen
sonder pet te verbeurdē oft te misdoen. &c.

Oock worden sulcke persoonen gehou-
den voor openbaer Landdwinghers / ende
ist datmensē Ciuilijck aenspreect / soo sijn
sy schuldich die schade viervoudich op te
rechten / ende hebben daertoe haer aenspra-
ke verlooren. Ita est tex. ad literam in Au-
ten. Sed omnino. C. Ne vxor pro marito.
Et vide glos. in c. Militare, in verbo milita-
re. 23. q. 1.

Maer als sulcke persoonē Criminelijck
gheaccuseert worden / so mach men teghen
hen Procederen na qualiteyt ende ghele-
ghentheyte vander sake / en mueghen ghe-
corrigeert worden na goetdunchen van
den Richter. * Ende tis de maniere dat. * Ita sunt
men sulcke Landdwingers ende de ghene tex. in L. s.
die

& 2. & Cibi. die yemant dreyghelijck beueeden / al is
glo. ff. de dat sy noch gheenen aentast ghedaen en
Cocussio hebben / metten sweerde van lijf ter doot
nibus. iusticieert.

Van Repressalien.

Cap. lxxvi.

Mer waertsake dat yemandt van
de Roomsehe Keyser oft Conin-
ghen veruouen hadde oorlof en
permissie van zijne veede / dwelck men in
Latijn noempt Repressalie / so mach hy die
selue veede voeren / soo dat behoort / noch-
tans alijt te voren somtijden waerschou-
wen misgaders dreygementen van sulcke
Repressalien: en dan eerst / als gheen waer-
schouwinghe en helpt / salmen die veruou-
uen priuilegie der Repressalien ghebruy-
ken. Ende voor al en salmen gheenen aen-
tast doen / het en si dat de veede drij daghe
te voren ghedemuceert worde. Dit word
claerlijck bewesen in aurea Bulla. Et vide
omni modo Baldum & Doct. in Autent.
Sed omnino. C. ne filius pro patr. Et Bar.
in tractatu suo Repressaliorum, &c.

Van Ontlijuinghe ende dootsla- ghen/ &c. Cap. lxxvij.

Wā betoo
uerē ende
mz seijn
vghēuen, oft door valsche ghetuychenisse / die worden
die Dootslagghers en alle de ghene
die yemant met seijn vergheue oft
hem zjn leuen nemē doot toouerhe
nae

nae vuytwijsen van de Rechten ende ghe-
 meyne vsancien van lijf ter doot gheius-
 ticeert nae dat elck Landt zijn costumie
 heeft. Item alle de ghene die dat ghist we-
 tens vercoopen / wetende dat sulchs ghe-
 cocht wordt om de lieden daermede te ver-
 gheuen. Ende daertoe alle de ghene / die
 willens en niet quaet opsedt oorsake ghe-
 uen dat een mensche zijn leuen verliest die
 vallen ouer al inde selue pene en worden
 docht ter doot gheiussticert. Probatur pri-
 mo in c. omnis autem lex. 4. distinctione,
 vbi dicitur, Quod omnis lex vult, quod qui
 eodem fecerit, capite plectatur. Item textus
 in c. 1. de homicidijs. Et de Iure Ciuili sunt
 rex. in L. 1. & L. 3. Ibi, solent hodie capite
 puniri, &c. & L. penul. ff. ad L. Cornel. de
 Sicar. &c. Itē textus in L. pœna parricidij.
 §. qui alias personas occiderint. ff. ad L.
 Pompeiā de parricid. Et est rex. opt. Instit.
 de publ. Indic. §. Itē Lex Cornel. de sicar.
 vbi dicitur quod lex Cornel. homicidas vi-
 tore ferro persequitur. & est tex. in L. 3. ibi:
 Homicida quod fecit, semper expectet, &c.
 C. de Episcop. audien. tex. in L. 1. Quando
 liceat vniciq; sine Iudice se vindicare. in
 illis verbis, mortem quam minabatur, ex-
 cipiāt. L. Saccularij. §. sunt quedam. ff. de
 Extraord. criminib. ibi. vsq; ad pœnam ca-
 pitis, qui & ipsa res mortem comminatur.
 tex. in L. vnica. C. de Rapt. virg. vbi dicitur



Raptorem virginis pœna vltimi supplicij
plecti, neq; immerito inquit litera, quia ta-
les ab homicidij crimine non sunt vacui.
Item tex. in c. 1. ver. Homicidium. Iuncta
glo. de pace tenenda inter subditos & Iu-
ramento firmanda. tex. in c. 1. §. si quis ho-
minem. De pace tenenda & eius violatori-
bus, in vsibus Feudorum.

Wt dese ghesondeerde allegatien wil-
len sommige, waertsake dat erghents een
Statuyt ghemaecht werde, dat die Doot-
slaghers niet aen lijf, maer alleenlijck aen
goet ghecorrigeert sullen worden, dat
sulcks Statuyt gheer cracht hebbē en sou-
de. Vt per Hostien. in c. final. de Consue-
tud. Bald. in L. Cunctos populos. C. de
Summa Trinita. Sed Bartol. tenet contra-
rium in L. 1. ver. vltimus quero. ff. de publi-
cis Iud. &c.

Item die pene der Dootslagers is doech
ghesondeert inde Godlijcke Bibelsche en
Euangelische Constitutien en Rechten te
weten: Gen. 4. vbi cum Cayn fratrem Abel
occidisset, homicidium iudex ille summus
& vindex detestatus, extorrem patrio solo
deñcit, deiecto fore comminatur vt ipse sce-
leris autor, & omnis cum eo posteritas in
septimam progeniem per varia vitæ suppli-
cia expiaturi essent. Abelis sanguinē. Facit
quod scribitur Genes. nono, vbi dicitur
Quicumq; effuderit sanguinem humanum,
funde-

fundetur sanguis illius. Item Num. 35. Si quis ferro percusserit, & mortuus fuerit qui percussus est, percussor reus erit homicidij, & ipse morietur. Item facit, quod scribitur Matthoi 26. Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt. Itē in Apocal. 13. Qui gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Item Dentero. 19. Homicida morietur, neq; misereberis eius, &c.

Van Correctie der gheenre die met opset eenē Dootslach doe. Cap. lxxviiij.

Item hierinne en salmen oock niet Jaensien de Afcomste/ staet oft Officie des gheens die den Dootslach gebaen heeft/ ende tusschen hooghe en neder persoonen en salmen gheen onderscheede houden: maer elck Dootslagher die met euelen moede eenen Dootslach doet/ wie dat hy oock sy/ die sal ter doot ghecondemneert worden. * vt. ff. Qd quisq; iuris in aliu statuit, ipse cods iure vtatur, per totū, &c. Cum Pena talionis/ gecorrigeert wordt. Vt pro batur Exo. 21. Daerom en ist gheē wonder de Costit.

dat een misdadighe ghelijcke daet weder
verwachtēde is. So wie oock eenen doot-
slach doet die violeert de menschelijcke cō-
iunctie ende Propinquiteyt die vā naturere
gheordineert is. * Hierenbouen soo is de
mensche die alderschoonste en̄ weerdichste
Creature onder alle tghene dat van God
gheschapen is/ende sonder middel ghefor-
meert na den beelde des almachtiggen. vt
Genes. 9. cap. Ende daeromme die eenen
dootslach doet/ die violeert de Godlijcke
almachticheyt in twee manieren. Ten eer-
sten/ dat hy Gods creatuere dleuē neemt.
Ten anderen/ dat hy teghen Gods ghebot
doet. Wāt daer staet gescreuen Exodi. 21.

*Vt ē tex.
in L. vt
vim. ff. de
Iusticia &
Iure.

*Vt ē tex.
in L. 2. C.
de indicta
viduitate
tollanda.
L. 2. C. cō
munia de
manumif-
sio. & L. 1.
ff. Solutio
matrimo-
nio.

* Deuteron. 5. Ghv en sult niet dooden.
Item die dootslagher doet oock teghen de
ghemeyn weluaert. Want het is mit ende
van noode dat de Steden en̄ Dorpen wel
bevolckt sijn. * Item hy misdoet oock te-
ghen des afinighen vader/ moeder/ ende
vrienden ende maghen; den welcken eenen
troost is dat sulcke dootslaghers ghepu-
nieert worden. Arg. L. Capitalium. §. Fa-
mosi latrones. ff. de pœnis.

**Van Edellieden die eenen doot-
slach doen/yc. Cap. lxxix.**

Tē het is een vsancie / dat die Edel-
lieden die eenen dootslach ghedaen
hebben / als die daerouer beuonden
ende

ende gheuanghen worden / dat si ghelijck
als andere gheuslicieert worden / wtghe-
nomen datmen die Edellieden in sommi-
ghe plaetsen onthooft / ende die slechte per-
soonen hanght. Secundum glo. in L. De-
sertorem. ff. de re militari. Et hanc opinio-
nem sequitur Angel. in L. 3. §. Legis. ff. ad
Leg. Cor. de sicarijs. Item facit quod reatus
omnem honorem excludit. vt est tex. in L.
l. C. vbi Senatores vel Clarissimi.

**Van correctie der geene die een
opledt maken om eenen ander
ren Dlyf te nemen.**

Cap. lxxx.

In dese pene grijpt staet / niet alleen
teghen den dootslager die tseyt vol-
bracht heeft / maer oock teghen den
ghenen die met opledt ende wille yemant
aengbetaft heeft om hem te dooden. Ende
al ist dat die mensche vande wonde niet en
stierft / soo wordt nochtans die handdadi-
ghe / om sinen moordelijcken wille ende
quaet obsedt / na wtwijfen vande siechten /
als een dootslagher ghepunicert. * Het
wordt oock inde Bibel door die wet Gods
gheprobeert / want Exodi. 21. staet ghescre-
uen. Qui percusserit proximum suum, vo-
lens occidere, morte moriatur. Dat is / So
wie zijnen naesten slaet / met wille hem te
dooden / die sal oock den doot steruen.

* Ita sunt
tex. aperti
in L. 1. §.

Diuus. &
vide ibid.
Bar. ff. ad
L. Co. de
fica. & L.
is qui cū
telo. & ib.
Bal. q sen
tit cōtra-
L. Corn.
de sic. & c.
is qui cū
telo. de
pœniten.
dist.

Vanden ghenē die eenen dranch
gheue om de vrucht in Tmoē
bers lichaem te doden oft hin
der te doen.

Cap. lxxxi.

In so wie een vrouwe wetens eenen
dranch gheeft om dat si niet barē en
soude / oft om die vrucht haer af te
drūuen / die wordt in aller manieren voor
een Dootslagher gehouden / onaenghesien
oft die vrouwe leuende vrucht droech oft
niet. Ita est tex. & ibidē Abbas in c. Si ali
quis. de homicidio. & in L. si quis aliquid
§. Qui abortionis. ff. de peenis, &c.

Van onderscheer van Dootsla
ghers / &c.

Cap. lxxxiij.

Alle ghemeyn Dootslaghers worden
na wtwijfen vande Rechten ende na
ghemeyn vsancie / als si ouerwonnē
ende ghecomūccert sijn / metten sweerde
van lijf ter doot gheuusticieert / per iura. su
perius allegata. Maer ala die handtdadi
ghe venant met opsedt ende willens om
ghelt oft ander sake wille / heymelijck ver
moorden en doden / so muegghen die selue
na wtwijfen vande Rechten / ter plaetsen
en aende strate daer si sulcke moordt ghe
daen hebben / ghehanghen worden / op dat

hy tot ontfich ende exempel van andere oep
penbaerlyck ghesien moghen worden, en
tot troost ende recreatie vande vrienden
vanden afstijghen. * Maer de ghemeyn ^{*Ita e tex.}
costumme is, dat men sulcke ende dierghe- ^{in. L. Ca-}
lyche Stadtbreket, ende datmense also opt ^{pitaliu. §.}
radtlaet ligghen verotten. ^{Famosos}

Item soo wie in opgaende oft afgaen- ^{latrones.}
de Linie / als vader, moeder, grootvader, ^{ff. de pec.}
grootmoeder, oft zyn kint, oft kindtshint
van lijf ter doot brengt / die en is niet alleē
in die ghemeyne, maer in die hoochste pe-
ne geuallen. Daerom wordt sulcke misda-
dighe met swaerder pene gheiuslicieert,
niet metten sweerde, viere, oft ander schā-
delijcke pene / maer hy wordt met eenen
hondt, haen, slanghe ende sunne in eenen
lederen sack ghenaept, ende also inde ghe-
meynschap van wildt ghedierde ghesedt,
ende dan wordt hy int naeste water oft ri-
uiere gheworpen / op dat hy in zyn leuen
beghinne tgebruwck vande Elementen
te deruen, en dat hy leuende de lucht moet
deruen, ende dootwesende des Eerdringē
ontbeeren moet. En die tot sulcke moordt
hulpe, raet oft daet gheuen / die vallen in
de selue pene. Ita sunt tex. in L. pec. ff. ad
L. Pompeiam de parricidijs. & L. vnica.
C. de ijs qui parentes vel liberos occide-
rint. & Institut. de publicis iud. §. alia de-
inde lex.

**Van seker saken / daerom dat de
dootslaghers Dlijf niet en ver-
lielen. Cap. lxxxiij.**

He wel dat na de gemeyne Regu-
le ende ordinancie een dootslagher
met gelijcke doot wederom gheur-
stieert wordet / soo is hier in nochtans se-
ker Exceptie en onderscheedt. Ten eersten
als die handtdadighe vanden afluighen
aenghetast heeft gheweest / soo dat hy sijn
lijf heeft moeten verweeren / al ist dat hy
den anderen dan in sulcken gheual doot-
slaet / soo en verbuert hy oft en misdoet

* Ita. sunt tex. aper-
ti & ad literá in L.
is qui aggressoré, &
L. si quis percussio-
rem ad se venienté.
C. ad L. Cornel. de
Sicarijs.

daer aen niet. * Het wordt ooc
toeghelaten by alle Rechte en
Statuyten / dat een man ghes-
weldt met gheweldt afkeeren
mach. * Oock segghen de ghe-
leerde / Waertsake dz ee Prie-
ster aen den outaer stondt ende
misse dede / ende dat hē pemādt
* Vt ē tex. met ghetwapende handt aentastede / dat
in L. Sciē hy vanden outaer gaen mach ende hem sel
tia. §. Qui uen beuihen. Ende waertsake dat hy / als
cū alit. & hy hem seluen verweert / den ghenen die
L. sed & si hem aentast / ontljfsde oft dootsloeghe/
quécunq; dat hy wederom mach aen den outaer
ff. ad L. gaen / ende sijn misse vorts volepnden. *
Aquiliā. Die natuerlijke redene gheeft ende leert
* Ita est oock / dat een pghelijck hem seluen ende
tghene

tyghene dat hem toebehoort / beschermen
mach / ende hierinne valt alle de schult op
den gheuen die eerst beghint gheweldt te
doen ende rumoer te maken ende eerst te
slaen. Arg. L. Si ex plagis . §. 2. ff. ad L.
Aquiliam.

**Hoe een man proberen ende be-
wijlen sal dat hy hē heeft moe-
ten verweeren / &c.**

Cap. lxxiiij.

Item niemant en is doech schuldich
te verheyden tot dat hy gheslaghen
wort. Ende ist dat yemant van eenē
anderen met bloot gheweere oft ghewa-
pende hant aen ghetast wordt / soo mach
hy wijcken soo hy best can; ende can hy
sulcken aentast bewijzen / soo is hy ghe-
noech ghesondeerd / dat hy hem seluen
heeft moeten verweeren. Ita est pulchra
doctrina Ba. in supradicta L. Sed. & si quē-
cunque. ff. ad L. Aquil. & glo. in L. 3. Vers.
Qui armati. ff. de vi & vi armata. Melius
est enim occurrere in tempore quàm post
exitum vindicare. Vt est textus in L. vnica.
C. Quando liceat vnicuique sine Iudice se
vindicare.

Item waerdit sake dat de vader sijnen
sone oft een heer sijnē knecht metter daet
aentaste / ende hem onghelick ende ghe-
welt doen woude ende dootlick wonden

S u oft

pulchra
doctrina
Panormi.
in c. Cler.
Vers. Sed
quero vl-
tra alios.
in princi.
ex. de vita
& honest.
clerico.

oft quetsen woude/ende dat de ghene die
alsoo aenghetaft werde/ gheen wijchen en
hadde/ soo mach hy hem weeren ende zijn
lijf beschermen soo hy can en mach / want
het is natuerlijck dat een mensche hem sel-
uen bescherme. Vide in Repet. L. Capita-
lium Bar. & eudem in L. vt vim. ff. de Iust.
& Iure.

Van Ontlijninge die onuersiens gheschiedt/ ꝛ.

Cap. lxxxv.

DE ander maniere dat een Dootsla-
gher aen zijn leuen niet gepunieert
en worde/ is dese/ Als eenen Doot-
slach onuerhuets sonder Argheleisf ende
sonder opsedt onuersiens gheschiet. * En
waert sake dat een Gheestelijck persoon
alsoo onuerhuets pemant ontlijfde/ soo en
wordt hy daerom niet Irregularis/ het en
ware dat sulchs ghedaen ware in alsul-
ken werck/ dat eenen Gheestelijcken per-
soon niet en betaempt/ oft dattet door zijn
versupmenisse gheschiet ware. Vt in c. dile-
ctus, cum duob. capit. sequ. &c. Presbyte-
rū, &c. Continebatur, &c. significasti, &c.
Lator. de Homicidijs.

Als een houdhouwer eenen boō
vellende pemant doodet.

Cap. lxxxvi.

Item

Item ist sake dat een houbthouwer
 eenen sack van eenen boom worpt/
 oft een Metsjer oft Timmerman
 eenen steen / oft pet anders van een hups
 op eenen ghemeynen wech van bouen ne-
 derworpt / ende te voren gheroepen hadde
 datmen hem wachten soude / ende also zijn
 diligencie ghedaen hadde / ende dat bouen
 desen yemant voorby passerende onder
 den worp doot ghebleuen ware / so en can
 de ghene die den worp ghedaen heeft / zijn
 diligencie ghedaen hebbende / niet gheror-
 rigeert worden als een Dootslager. Want
 als de pene van Manslacht stadt grūpen
 soude / soo ist van noode / dat die handtas-
 dighe sulcks met euelen moede ende met
 wille ende opsedt ghedaen hebbe. Ende al
 waert dattet merckelijck sijn schult ware /
 ende dat hy oorsake tot sulchen feyt ghe-
 gheuen hadde / nochtans als hy sulcks met
 gheenen specialen argenlist ende bedroch
 ghedaen en heeft / soe en behoort die hant-
 dadighe aen sijn leuen niet gherorigeert
 te worden. Ita est tex. in L. Si putator. ff. ad
 L. Aquil. Et L. in Lege Cor. ff. ad L. Cor-
 nel. de sicarijs &c.

Als yemant wederstaet den ghe-
nen die hem schade doet / &c.

Cap. lxxxvij.

Item

Tem als yemant ontlüft den gheen
nen die zijn lüf oft goet by daghe oft
by nachte met euelen moede bescha-
dighen woude / oft zynen acker oft houen
bedouen oft verwarloost hadde / die en
valt daeromme in gheen pene. Desgelijc
waert sake dat yemant ontlüfde den ghe-
nen / die zijn beste dede om hem te vermoor-
den oft esyne te stelen / oft die een lhez oft
Armeve verlaten hadde met euelen moe-
de / oft afoluchtich geworden ware / die en
wort doch niet gepuniceert. Ita sunt. tex. ad
literam in L. 1. & 2. C. Quando liceat vni-
cuq; se sine Iudice vindicare. & L. si vt alle-
gas. C. ad L. Cornel. de Sicar. &c.

Als yemant by dage / oft by nach-
te eenen Dief in zyn huys be-
trapt / &c. Cap. lxxvij.

Tem ist dat yemant by nachte eenen
Dief in zyn huys beuüdt / soo mach
hy hem (ist dat hy hem anders niet
vermüden en can) ontlüuen sonder eenich-
sins ghecorrigeert te worden. Ita est tex. in
L. Furem nocturnum. ff. ad L. Cornel. de
Sicarijs.

Maer waertsake dat yemant by lichtē
daghe den Dief betrapte / soo en mach hy
dien sonder pene niet ontlüuen / het en
ware dat de Dief met gheswapender hant
hem weerde. L. Si pignore. §. Furem inter
diu

diu deprehensum. ff. de Furtis. &c.

Item watmen doen sal / als een vader
zijn dochter / oft eē man zijn wijf in Quers-
spel beuindende / oft om suspicie doodende
is / dat staet hier vore int Capit. oft Titel
van Querspel.

**Van Campen ende vechten / ofe
Schermen ende andere Rid-
derspelen / daer yemant zijn lijf
latet / &c. Cap. lxxxix.**

Item hoe wel dat Campen lijf om
lijf oft om bloetlaten inden Riech-
ten verboden is / * Nochtans waert. * Vt in L.
sake dat yemant in openbare Schermische vnica. C.
len / oft in campen die toeghelaten wor- de gladi-
den / oft in eenich ander Ridderspel eenen torib. et c.
anderen versloech / door sake oft doodde / i. de Tor-
die en can daeromme niet ghecorrigeert neamētis.
worden als een dootslagher. Ita est tex. in
L. Qua actione. §. Si quis in colluctatio-
ne, & L. Si ex plagis. §. finali. ff. ad L. Aquil-
liam.

Item een kindt dat noch onder seuen Als kin-
daren is / ende gheen onderscheet en weet deren oft
tusschen Recht ende onrecht / en can om dwaesen
ontliuinghe niet ghepuniceert worden als yemant
een dootslagher. Desghelijchs soo en can dlijf ne-
men een ontsinnighen mensch niet punie- men.
ren / al waert doch dat hy zijn moeder ghe
doot hadde. Ita sunt tex. aperti in L. Infans
ff. ad

ff. ad L. Cornel. de Sica. & L. penul. §. Sa-
ne si per furorem. ff. ad L. Pompe. de parricid.
& L. fina. ff. de officijs præsidis.

Hoe de Jonghers gecorrigeert worden. Cap. xi.

Item al waert dat een kindt bouen
zijn seuen jaren ware / en nochtans
niet geheelich vierthien jaren oudt
en ware / en dit vemande bleuen genomen
hadde / so en cannen hē die peine des doots
niet intenteren / maer het mach met een
lichtere punitie gecorrigeert worden. Arg.
L. Impuberem. ff. de Furtis. Et L. 1. C. Si
aduersus delictum minoris.

Hoe seer oude lieden om Doot nach gecorrigeert worden. Cap. xii.

Item ist sake dat een zeer oudt man /
die de daghen zins leuens altyt in
goeden naem ende fame ouerghe-
bracht heeft / eenen Dootslach doet / die sal
doek wat lichter gecorrigeert worden /
dan andere. Arg. L. penult. ff. de Termino
moto, &c.

Van Doornslaghen die wt dron- kenheyt gheschien / &c. Cap. xiii.

Item

JTem als die ontthutinghe wt drone-
 louschap oft wt oueruloedicheyt vā
 dranche geschiet / so wordt die Doot-
 slagker sueter ghehanteert / ende die pene
 des doots wordt hem vergheuen. * Maer
 als een vader zynen sone
 den Justicieren selue ouer-
 leuert / ende voor hem
 om ghenade bidt / zoo sal
 den sone om sulcke ouerle-
 ueringhe wille gracie ghe-
 schien. Daeromme waert
 sake dat een sone eenen
 dootslach ghedaen hadde /
 ende dat de vader hem dē
 here ouerleuerde om sue-
 telijcker ghecorrigeert te
 worden / so en salmen den
 sone aen zyn leuen niet pu-
 nieren. * Ende dit wordt
 daeromme gedaen op dat
 tet niet schynen en soude /
 dat de vader synen sone in
 den doot gheleuert had-
 de / want tē vader behoort
 meer tot goedertierēheyt
 dā tot strafheyt genepcht
 te zyn teghen zynen sone.
 Arg. L. Diuus Adrianus.
 ff. ad L. Pompeianā de pa-
 tricidīs, &c.

* Ita est. in. L. Omne de
 lictum. §. per vinum aut
 lasciuiam. ff. de re mili-
 tari. Et est tex. in c. Ine-
 briauerunt Loth. 15. quā
 sti. 1. vbi dicit text. Quod
 filiae Loth inebriauerūt
 patrem, & postea pater
 ebrius eas cognouit, nō
 tenebitur de incestu, sed
 de ebrietate. Ita decidit
 Salice. in L. 1. C. ad L.
 Corneli. de Sicar. Et
 Bar. in L. Respicieundū
 §. delinquunt. & in L.
 aut facta. ff. de poenis.
 Idem tenet Angel. Aret.
 in tracta. Maleficiorum.
 in verbo, Scienter.

* Arg. L. Milites agrum.
 §. finali. ff. de re milita-
 ri.

Als een Dootslagher veel ander
quaetdoenders bedraecht / *ic.*

Cap. xciiij.

Item waertsake dat yemant eenen
dootslach ghedaen hadde / ende nae-
maels veel quaetdoenders aenden
heere bedragen hadde / ende die totten ge-
uanchenisse gebracht hadde / so mach hem
ooch eensdeels gracie geschien / om dat hy
sulchs te kennen ghegeuen heeft. Arg. L.
Non omnes. §. finali. ff. de re militari.

Oft die Ontlijuinghe ouer veel
Jaren gheschiet ware.

Cap. xciiij.

Item waertsake dat tseyt oft de ont-
lijuinghe ouer langhen tijt gheschiet
ware / soo sal den misdadighen ooch
* Arg. L. gracie geschien. * Ende waert sake dattet
Si diutino twintich Jaren geleden ware / so en mach
ff. de pœ- die Misdadighe voordere daeromme niet
nis. Criminelijck aengesproken worden. Arg.
L. Quærela. C. ad L. Cornel. de falsis. & fa-
cit text. in L. Adulter. C. ad L. Iuliam de
Adulterijs.

Van den gheenen die tot gram-
schap verweckt wesende / ye-
mant dootslaet.

Cap. xcvi.

Item

Item als yemant door hittege gram-
schap en te voren daer toe verweckt
wesende/ yemant outlijst/ so sal hem
docht gracie gheschien / ende hy en sal aen
zijn leuen niet gepuniceert worden. Ghe-
lijck als de asynuighe den handdadighen
met quade woorden en Iniurien tot gram-
schap en tot de handdaet verweckt heeft/
so mach den misdadigen gracie gheschien
met eeuwelijck ghebannen te worden.
Want het is swaer de gramschap te be-
dringen/ daer een mensch redē toe heeft/
ende daerom soo behoortmen altijt gracie
te doen ende medelijden te hebben met den
ghenen/ die van eenen andern verweckt en
getericht wesende sulchs bezheert te wre-
ken. Ita sunt tex. in c. Si quis iratus. xx. q. 3.
facit tex. in L. Si adulterium cum incestu. §.
Imperatores. ff. ad legem Iul. de adulte. Et
L. Qui cum maior. §. Si libertus. ff. de Bo-
nis liberto. Et facit dictum Speculatoris in
Titulo de Accusa. §. 1. Verf. Quid si me. Vbi
dicit: Quod si mihi verba iniuriosa dixeris,
& propterea motus Iracundia te verbera-
uerim, debet me Iudex aliquantum excusa-
re. E videtur de hoc casu quando aliquis ca-
lore inductus quendam interfecit, quod mi-
tius puniendus & potius in Insulam depor-
tandus, quam capite plectendus sit. Tex. ex-
press. in L. Iulia de Repetundis. §. fina. ff. ad
L. Iuliam Repetun.

Oft des Heeren oft Stadt Dienaers
pemant dootfloegen/xc.
Cap. xvi.

Item waertsake dat die Dienaers/
Stadtknechte/ Dorsters/ Officiere/
oft andere hoe die muegen geheeten
worden/ pemant wouden gheuanghen ne-
men/ en dat hem die ter weere stellen wou-
de/ en bouen dien van henliedē ontlijft oft
andersins gequedt si werde/ dat en draecht
op hem gheen pene. Ita est pulcher text. in
L. Quemadmodum. §. Magistratus. ff. ad
L. Aquiliam. L. Si seruus. C. De ijs. qui ad
Eccle. confugiunt.

Als pemant Dootlijck ghewondt
wesende/ van eenen anderen
voorts dootgheslagen wort/xc.

Cap. xvii.

Item als pemant ghewondt wesen-
de/ van eenen anderen voorts doot-
gheslagen wordt/ so en mach de ghe-
ne die den afluijgen ghewondt heeft/ niet
als een Dootslagher/ maer allecnlijck om
de wonde oft quetsinghe ghepunieert wor-
den. Maer waertsake dat die eerste won-
de soo ghequalificiert gheweest hadde/
dat die afluijge van die wonde soude heb-
ben moeten steruen/ so sullen sy beyde als
Dootslaghers ghecorrigeert worden/ soo
wel

wel beerste die de wonde ghegheuen heeft
als dander die hem onthijt heeft. Deijghe. **Oft** ver-
licks waertsake dat yemant in eē runoer māt in eē
zūn lijf verlore/ende datmen niet en conde runoer
geweten wie sulcks gedaen hadde/ so wot eenē ande
den alle de ghene die op den aſſinghen ghe ren doot
slaghen hebben/ als Dootslaghers ghepre- **sioeghe**.
nieert. Maer conde men seker weten/ van
wihens slach oft wonde die aſſinghe ghe-
stouen ware/ so is die selue alleen om de
Dootslach strafbaer eñ weerdich ghecorri-
geert te worden/ eñ die andere om de quet-
singhe. Ita sunt pulcherrimi tex. in L. Item
Mela. §. Sed & si forum plures percusse-
rint. & §. Cellus scribit. & L. Huic scriptu-
rae. §. Si seruus vulneratus mortifere. Et L.
Ita vulneratus. §. Rursus lege Aquilia. cum
§. seq. ff. ad L. Aquiliam.

**Van den ghenen die yemant een
Dooede wonde gheeft.**

Cap. xcviij.

De ghene die yemant dootlicke won- * Arg. L.
det/ende niet gheheel doot en slact/ i. §. sin. ff.
die en sal niet als een Dootslagher ad senatus
ghecorrigeert worden/ maer men sal hem conſ. Syl-
dijf laten behouden. * Maer waertsake leia. & d.
dat die aſſinghe int runoer niet meer L. Itē Me
dan een wonde ontfanghen en hadde/ eñ la. §. Cel-
datmen niet gheweten en conde wie hem sus. ff. ad
dat gedaen hadde/ so schijuen die geleerde L. Aquil.

datmen in sulcke twiſſelachtige ſake / nie-
mant aen dieuen corrigeren en ſal van al-
le de ghene die int runoer gheweest heb-
ben. *Want het is beter datmē eenen miſ-
dadigen late ongecorrigeert / dan datmen
eenen onſchuldigen ter doot verordeelen
ſoude. Vt eſt elegās tex. in L. absentem. ff.
de pœnis. Et hanc glo. doctrinan ſequitur
ſeruū plu- Speculator in Titu. de Homicid. §. 1. Verſ.
res: Verſ. pone quod quatuor hominis.
Sed ſi. ff.
ad L. Ag.

**Als die Dootſlagher een Conſte-
naer is/rc. Cap. xcix.**

ITem waertsake dat die Dootſla-
gher een Conſtich werckman / oft
den ghemeynen Oibaer andersina-
ſter dienſtelijc ware / ſo machmē dien gra-
cie doen aen zyn leuen. Arg. L. ad beſtias.
ff. de pœnis.

**Als de ghene die Ontlijft wordt/
den dootſlagher gedreycht had
de te dooden/rc.**

Cap. C.

ITem waertsake dat een menſche ve-
mant ontlijft hadde die hē gedreycht
hadde te dooden / ende dat die aſthui-
ghe ſulcke Perſoon gheweest hadde / dat-
men zyn diepghementen wel hadde mo-
ghen outſien / ende die zyn diepghementen
gewoonlyc was ten Effecte te brengen / ſo
en

en cammen sulcken dootslagher aen zyn
leuen niet ghecorrigeren. Ita sentit Bald.
& probat hoc per tex. in L. 1. C. Quando li-
ce. vnicuiq; sine Iud. se vindicare ibi. Mor-
tem quàm minabatur excipiat, & probatur
per tex. in L. Saccularij. §. pleriq; inimico-
rum. ff. de extraord. criminib. & tex. in L.
Metu. c. de ijs que vi metusve causa gesta
sunt. Et vide Cynum in L. 1. C. Si quis Im-
peratori maledixerit.

**Wie een geestelijck Persoon eenē
dootslach doet. Cap. ci.**

Item ist sake dat een Priester oft ee-
nich ander geestelijck Persoon eenē
dootslach doet/ die en mach aen zyn
leuen niet ghestraf oft ghepunitceet wor-
den. Ende na wtweisen vande ghestelijcke
rechten is zyn boete/ datmen hem in een
Cloofter eenvelijck oft tijtelijck gheuan-
ghen sedt/ na geleghentheyt van zyn mis-
daet/ op dat hy aldaer dbroot der tribula-
tien etc/ en dwater der droefsheyt drincke.
Maer ist sake dz dese correctie n3 en helpt/
ende dat aen hem gheen hope en is nā be-
teringe/ soo sal hy den wereltlijckē heere
ouerghelueerd worden. Ita sunt tex. in c.
Nouimus. de verbo. signi. & c. Quum non
ab homine. de Iudicij.

*Vt ē tex.
in c. Quā-
nis de pœ-
nis lib. 6.
Et tex. in
c. Tuc. de
pœnis.

**Van dootslaghers die inde Kerc-
ke wijcken. Cap. cij.**

Item

Item een dootslager die in een Ker-
ke wücht / die heeft aldaer dese vrij-
heyt / datmen hem niet ghewelt niet

*Vt ẽ tex. en mach daer wt halen oft vange. *Maer
in L. 2. C. sulche Dootslaggers mueghen inde Kere-
Deijs qui lie ghewacht worden / ende isl van noode /
ad Eccle. aen een Vietene vast ghemaect worden /
cõfug. vel alsoo nochtans dat sy daer te eten ende te
ibi excla- drincken hebben / ende slapen ende rusten
mât neqs mueghen. Ita est pulcher tex. in L. præsen-
ab Eccle. ti. §. Nec in ipsis Ecclesiis. C. de ijs qui ad
trahatur. Eccle. confugerint.

Et c. reos.

23. q. 5. ib.

Reos fan-
guinis de
fondat Ec-
clesia, ne
effusions
sanguinis
particeps
fiat.

Die niet opsedt een Moordt doet /
dat die inde Kerke niet vrij en
is. Cap. ciiij.

Mer als pemaent niet opsedt ende
willes eenen vermetelijckē Doot-
slach doet / dien gelüchtmen by ee-
nen Moorder / ende de vrijheit der Kerke
en compt hem in sulcken geualle niet te ba-
te. Want die Moorders en Straetrouers
en zijn nergens seker noch bevrijt / niet al-
leen na Constitucie van wereltijcke maer
doch van Geseftelijcke Rechten. Vt est tex.
ad literam in c. inter alia. de Immunita. Ec-
cle. & c. 1. de Homicidijs. & vide omni mo-
do in Autentico. de Mandatis Principũ. §.
sed neque hæc quæ dicuntur. Verl. Certe.
Colla. 3.

**Van openbaer reel gheweldt/
dwelck met gewapēder handt
ghedaen wordt./ic.**

Cap. ciiij.

Swie zijn huys sterckmaect ende
bewaert met ander gheschut ende
wapenen danmen daghelicks ter
sacht ouer wech ende te schepe gebruyckē-
de is / ende die sulcke wapenen wt euelen
moede ende by maniere van suspicie te sa-
men vergadert / die valt in de pene van opē
baer ghewelt / het en ware dat sulcks zijn
hanteringe ende Coopmanschappe ware /
oft dattet hem aengesloruen ware. Ita est
tex. in L. 1. & 2. ff. ad L. Iul. de vi publ. &c.

**Wat men voor gheweldighe daet
houden ende verstaen sal.**

Cap. cv.

Swie niemant met ghewapender
handt wt zijn huys oft van zijn er-
ue drüft / oft die zijn volck oft die
naers daer toe geleent heeft.

Soo wie niemant met euelen moede er-
gens in sluyt oft beleght.

So wie eenen dooden niet en wil laten
brenghen tot zijn Sepulture ende begra-
uenisse.

Soo wie yemant met ghewelt dwingt dat hy hem yet moet belouen oft verobligeren.

Item als een Richter ende Justicier bouen ende teghen de Ordinarie ende wettighe appellatie van eenighe partije die setten wilt in swaer gheuanchenisse oft terscherper Examinatie ende correctie.

Item soo wie Trecht met gheweldt oft andersins met euelen moede verghinderdt oft belettet.

Als yemant nieuw tollen/beden/ ende impostsen met gheweldt ende sonder permiffie vande Keyserlyche Maiesiept oprecht ende insedt.

Alle dese ende elck vā dien wordē voor openbare ghewelt doenders ghehouden/ ende haer pene is dat si euwelgck wtē Lande ghebannen worden. Want alderhande geweldt dat metter daet gheschiet/ is verboden. Ende al waerdt dat yemant meynde goede actie en aensprake te hebben tot eenich goet/ so en sal hy dat nochtans niet ghewelt niet aenueerden; ende ist dat hi sulcks doet/soo mach hi ghecorrecteert worden. Ende die actie van proprietē oft possessie en wort niet eerst/maer die aensprake van gheweldighe exceptie wort ten eersten gededideert. Ita sunt tex. de ijs omnib. in L. in eadem causa, cū duabus legib. sequen. & L. lege Iulia de vi publica

blica tenetur. & L. lege Iulia de vi publica
cunctur. & L. Qui dolo malo. ff. ad legem
Iul. de vi publ. & L. si quis ad se fundū. C.
ad leg. Iul. de vi publ. & priuata. & Insti. de
pub. iud. §. Item lex Iulia de vi publ. &c.

Item soo tole in eenen op. oec met ghe-
wapender handt in een vrenyt huys oft
plaetse valt ende dat met euelen moede
opflootet beflonnyt oft puyftert/ die ver-
beurt zyn lijf/ ende sal metten sweerde ter
doot gheuyficiert worden. Ita est tex. in
L. Hi qui edes. ff. ad L. Iul. de vi publ.

Item soo wie also metter daet opbaer
gheweldt oft aentast doet met vanghen/
inruaderen/ beleggheren door hem selue oft
door pемant anders van sijne wegghen/
oft die eenich slot / stadt / vrinhepdt / forte-
resse / dorp / houen oft plaetsen beclanpt/
oft teghen eens anders wille met ghewel-
digher daet met euelen moede inruenyt/
oft met brande/ oft andersins met euelen
moede beschadicht/ oft de ghenē die sulcks
doen / raedt oft daet / hulpe oft vifstandt
daertoe gheeft/ oft die sulche wetens ende
willens herberghet/ in huys neemt/ tere en
te drincken gheeft/ aenhout oft tolereert/
die valt immediate inde pene vāden Kep-
ferlijckē en des heylighē rijckis Landt vrie-
de. Want als een man eenighe aansprake
op pемant heeft / oft meynt te hebben/ so
behoort hy dien met Rechte aen te spreke

ende niet met geweld. Want alle tghene

* Vt sunt datmē niet en epscht met ordene van sech
tex. elegā te / dat wordt voor gheweldt ghehouden.
tes in L. * Ende soo wie also gheconuinceert wordt
Credito- dat hy teghen sechte eenich geweldt ghe-
res & L. daen heeft (al en waert oock niet ghedaen
final. ff. ad met ghemapender handt) die verbeurt na
L. Iul. de wtwijfen vande sechten terdedeel van zij-
vi priuata. nen goede / ende hy is daertoe Infame en
Erloos. * Ende in dese pene en valt niet

* Ita sunt alleen de ghene die eenich vrent goet on-
tex. apti. derstaet / maer oock de ghene die pandin-
in L. 1. & ghe op eenen Grondt oft Erue met ghe-
L. final. ff. weldige daet inghehaelt heeft. En ist sake
ad L. Iul. dat / ais sulcken gheweldt ghedaen wordt
de vi pri- ende die ander hem ter weer steldt / eeni-
uata. ghen Dootslach gheschiet / so mach die sel-
ue gheweldighe daet insghelick metter pe-
ne des Doots ghepunicert worden: ende

* Ita sunt de ghene dien sulcken gheweldt ghedaen
tex. in L. wordt / heeft dat voordeel dat hy Ciuilijck
in possess- oft Criminelijck ageren mach. * Ende
sionē. L. de gheuene die also alleen Criminelijck
Quoniā & ageert / mach begheren dat seus ghecor-
L. si quis rigeert worde na wtwijfen vande sechten /
ad se fun- als voorschreuen is. Vt sunt tex. in L. Qui
dū. C. ad dolo & L. ijs qui ædes. ff. ad L. Iul. de vi
L. Iul. de pub. & L. 1. & L. fina. ff. ad L. Iul. de vi pri-
vi publ. & nata. Et instit. de publ. iud. §. Item lex Iulia
priuata. de vi publica, &c.

Als de ghene dien ihm goet mee
ghewelt genomen is Ciuilijck
claecht/xc. Cap. cxi.

Mer soo wie om een gheweldighe
Ereptie Ciuilijck ende met Crimi
nelijck ageren wilt / die mach zyn
aensprake stellen op zyn Interesse dwoelck
hem van Rechts wegghen compeeteert.

* Ende datmen oock alsoo Ciuilijck oft * De quo
Criminelijck ageren mach / ende dat deen vide L. si-
Actie dander in suchen gheualle niet en quis in tā
belettet / dat wordt claerlijck geprobeert: tā. C. vi.
in L. vnica. C. Quando Ciuilis act. Crimi- & Instit.
nali prejudicet, & an ytraq; ab eodem exer- de interd.
ceri possit. §. recupe-

Vanden gherē die in hare dienst
oft Officie heymelijck slele/xc. §. sequēti.

Cap. cxij.

So wie eenighen heere oft ghe-
meente dient oft Officier is / ende
van sulcke zyne Officie vet ont-
weemdet / oft van tghene dat inde Stadt-
gelthijste behoort / vet tot zynen profijte en
eyghen bate beheert / oft min schijst dan
hy ontfanghen heeft / die heeft zyn wijf
daermede verbeurt / ende alle die daer toe
gheraeden en gheholpen hebben / oft sulck
ghestolen goet wetens onderhanden geno-
men hebbe / die Inuarre moe selue penc.

Ita

Ita est tex. in L. vnica. C. de Crimine pecu-
lacus. Et Instit. de publ. iud. §. Itē lex Iulia
pecula. & L. 1. & L. Hac lege. ff. ad L. Iuliā
pecula. & de sacrilegijs & residuis.

**Van Kerckroouers oft die daer-
inne breken/xc.**

Cap. cxij.

So wie der Kercken goet steelt / oft
met euelen moede daerin breecht /
die wordt swaerder ghecorrigeert
dan ander ghemeyn dieuen / want si wor-
den somtijts metten brande oft met den
strop gheusticieert. Ita sunt tex. in L. 1. &
L. sacrilegij pœnam. & L. Sacrilegi capite
puniuntur. ff. ad L. Iul. pecul. & de sacril.
& residuis.

**Van de ghene die de lieden om
ghewins wille vanghen ende
vercoopen. Cap. cxix.**

So wie eenen vringheboren oft ee-
nen anderen mensche die niet zijn
lyfeyghen knecht en is / yemande
vercoopt / die verbeurt zijn lyf / ende sal
metten sweerde ter doot ghericht worden.
Ita est tex. in L. Quoniā, L. penul. & final.
C. ad L. Fauiam de plagiariis. & Instit. de
publ. iudi. §. Est & inter publica iudicia.

**Vande Justiciers ende Officiers
die**

die insede ende ghisten nemē/
ende vande partyen die sulchs
gheuen/ &c.

Cap. cx.

Swie renighe Magistraet, Rega-
tie/ Commissie oft Officie bedient/
en van vermaende gheschencken oft
ghisten neemt/ en hem also laet corrup-
peren/ dat hy doet teghen zynen eede ende
plicht die hem sulchs verbiedt/ en zynner
Officie niet genocch en doet/ oft daerinne
om gelts wille te luttel oft te veel doet/
oft inden staedt oft bancke sittēde om des
gelts wille/ dwerich hi van een paertje ge-
nomen heeft/ vonnisse wijst/ oft actie in-
tenteert/ oft in een monsterringhe om des
ghelts wille vermant toelattet oft wtmou-
stert/ die wordt daerdoor Insame/ so dat hi
gheen ghetuyghe/ Richter/ Advocaet oft Wā verma-
Procureur meer zyn en mach/ en daertoe de te ad-
wordt hi ghedoempt dat ghelt dat hi ghe- mitteren
nomen heeft/ viervoudich weder te gheue. als mē mō
En de ghene die alsoo denuncieert oft be- stert.
clapt sulcken eyghen baetsueckingē Of-
ficier oft Administrateur die om onrecht
wille ghelt neemt/ die sal daer af Lof en * Ita sunt
Eere hebben. * Doch tans is hier inne dit tex. ap. in
onderscheedt na ghelegghenheyt vander sa- L. 1. 2. 3. 4.
ke. Waert sake dat een Richter van een 5. & 6. ff.
partije pet ontfangen oft genomē hadde/ ad L. Jul.
oft

oft dat hem vander partije yet beloeft was
re/so is hi in Civile sake schuldich dinnou-
dich weder te gheuen teghen dat hy ont-
fangen heeft. Maer waert hem alleen be-
loeft/ en dat hy gheen gheft ontfangen en
hadde/soo is hy den scifcael oft scintmee-
fier tot een pene schuldich tweemael soo
veel als hem beloeft en toegefept was/ en
daertoe wordt hy gheprieert van zijne
eere. Maer ware die sake Crimineel/soo
verbeuet hy alle zijn haue en goet ende het
blijft oock al gheconfisqueert / en tot meer
der correctie so wordt hi daer toe noch wte
Lande gebannen. Nochtans behooret al-
tint datmen te voorē claerlyck bewijse ende
probere dat die Richter sulcke gaue oft be-

loefstnisse ontfangen heeft. Want ist sake
Richter datmē hem sulcks niet ouertupgē en can-
niet ouer soo wordt den Richter toeghelaten dat hy
zwigē en mach eenen edt sweerē/ dat hy noch door
can/ dz hy hem seluē noch door middel van eenighen
gauen ge persone niets niet ontfanghen en heeft/
wonen en datmen hem oock niets niet beloeft en
heeft oft heeft ende dan is hy vrij ende ontslaghen.
dat hē yet Maer ist sake dat hi niet sweren en wilt/
beloefstis. so is hi der voorgenomde pene subiect en
ouderworpen. En op dat dit groot quaet
te meer gheschouwt en vermyt mach wor-
den/so ist inde Rechten wel geordineert en
ghercaueert/ Als eenighe partije / van sor-
ghe en desperacie dat si Tproces ende haer
cause

vauſe verliesen ſoude, beſtaet den Richter hoe die 111
oft haer teghenpartije met giften op haer partijen
ſijde te trecken / en hem daerenbouen geit ghecorri-
ghegheuen heeft / die ſelue partije is im- gteert wor
mediate verſieken van haer Actie en ghe- de die be-
rechtichept. Maer als die partije ghewil- ſtaet eenē
lichlyck ende van ſelfs bekent / dat ſy den Richter te
Richter gheit ghegheuen heeft / oft beloeft corrigerē.
heeft te gheuen / ende dat ſi ſulchs bewyſt
ende goetdoet / ſoo ſal ſy gracie hebben / en
die pene ſal teghen den Richter te wercke
gheselt worden uider manieren als hier
bouen gheſeyt is / &c.

**Alſmen niet bewyſen en can dat
Partije eenighe giften ghe-
ſchoncken heeft / &c.**

Cap. cxi.

Mer can die Partije ſulchs niet be-
wyyſen / ſo wordt ſy ſelue geduemt
in alſo veel als die hoofſake aen-
gaet / daer af queſtie is. En is die ſake Cri-
minel / ſoo worden alle de goeden vander
partije geconfiſqueert / ende die principael
ſake wordt voorts voor haren competen-
ten Richter ghewuytet / ſo dat behoort. En
iſt ſake dat den Partije gheſwooren heeft
dat ſy den Richter niet ghegheuen noch
bet beloeft en heeft / en datmē binnen drie
maenden nae dat die Sentencie gheweeſen
is / thoonen can dat ſy ſulchs ghegheuen
oft

oft beloest heeft / so vallen si immediate uit
de voorscreuē pene. Ita est tex. de ns om-
nibus apertus & ad literā in L. 1. & in Au-
ten. ibidē posita. C. de pœna iud. qui mal-
iudica. & eius qui iud. vel aduersa. corrup-
pere curauit.

**Dat de ghecorrumpeerde Richte-
ter schuldich is dat Interesse
weder te bekeeren der partije
dier onrecht gheschiet is.**

Cap. cxij.

Item tghene dat hier bouen gheseyt
is vanden ongherechten ghecorrum-
peerden Richter / dat wordt alleen
verstaen vande pene teghen den Magi-
straet / ende des niet te min die Richter die
hem also met ghiften oft doer gracie oft
gonste heeft laten trecke / die is oock schul-
dich dat Interesse weder te keeren der par-
tije die onrecht gheschiet is. Ita est tex. in
L. final. C. eod. de pœna Iudic. qui male iu-
dicauerit.

**Dz de cor-
rectie vā-
den gecor-
rumpeer-
den Richte-
ter haer
strect tot
op zyn erf-
genamē.**

Ende die pene en boete die eenich Rich-
ter also incurreert en verbeurd / die en is
niet alleen hy / maer oock zyn Erfghena-
men schuldich te betalen. Ita est tex. aper-
tus in L. sciant Iudices. C. ad L. Iuliam
repetund.

**Oft die Fiscael het conrechte van
pemande**

petnande ghenomen hadde.

Cap. cxij.

Item tghene dat yemande tourechte
afghenomen wordt van den Fiscael
oft Procurator Camere / dat mach
hy binniens Jaers na der tijt als de Fiscael
oft Camerprocurator van zyn Officie af
is / weder eysschen. Maer ist sake dat
hy desen tijt laet passeren / soo en heeft hy
gheen aansprake meer. Ita est rex, in L.
vnusquisq; procurator. C. ad L. Iul. Re-
petundarum.

**Van Coren voorcoopers ende
Corenbuyters.**

Cap. cxiiij.

Sowie met yemant een geselschap
en compaignie maect om Coren
al op te coopē / bestaende daerdore
eenen dierē tijt te maken / Of so wie zyn
coren niet en wilt voor eenen redelijcken
prijs vercoopen / niet euelen moede wach-
tende na een quact Coreniaer oft tot dat
Coren noch dierder wordt / dien machmē
tot een correctie zyn hanteringhe verbie-
den / oft men mach hem eenen sekeren tijt
lanck wten Lande bannen / altijt na ghele-
ghentheyte vanden persoon / ende daer toe
valt hy inde boete van twintich Gulden.

J

* Men

*Vt ē tex. * Men mach oock alle baghe sonder res-
apertus in pect van eenighe ferien procederen tegen
L. Anno- den gheuen die also voorcoop houdt van
nam. ff. de coren tegen tghemeyn profijt. Ita est tex.
Extra or. in. L. Solent. §. final. ff. de Ferijs, &c.
crimini. &

in L. 2. ff.
ad L. Iul.
de anno-
na.

**Datmen Coren op gheenen ex-
pressen prijs setten en sal/ ic.**

Cap. cxv.

*Ita ē tex.
in. L. final
ff. ad L. Iu-
liam de
Annona.

Item de Heeren en sullen Coren op
gheenen sekeren prijs setten/ also lan-
ghe alsment can ghecrughen. * En
ist sake dat die Corenbiters oft Joden ee-
nich coren welegghen om te vercoopen/ so
en salmen dat nochtans op gheenen seke-
ren prijs setten/ maer het sal in peggelijck
wille staen/ zyn goet te vercoopē so hy can
oft mach. Ita sunt tex. in L. Nemo exterus.
Cod. de Iudeis. & L. Nō enim equum est.
ff. de actio. rerum amotarum.

**Vande ghene die Quaerdoēders
ende Mildadighe persoonen
wetens aenhouden.**

Cap. cxvi.

So wie eenen Moorder/ Straet-
roouer oft ander misdadighe per-
soonē wetens herbergh/ inweemt/
oft onderhoudt/ ende die selue der Justitiē
niet ouer en leuert / die sal ghelijck als de
Misdad-

Misdadighe selue/ oft anderffins na ghes-
 leghentheyt vande persoon aen lijf oft aen
 goet ghecorrigeert worden. Want vonden
 men gheen aenhouders/ so en vonden men so
 veel Quaetdoenders niet. Daeromme als
 sulcke Misdadige comen ende herberghe
 suecken/ so behooren de Heeren oft Sou-
 uernuers van dier plaetsen die selue ouer
 te leueren der Justicie daer dat behoort.
 Ende ingheualle dat si dat niet en doen/ so
 machmen ouer haer claghen/ ende indient
 dattet van noode is/ soo machmen de ghe-
 mepnte aldaer teghen sulcke Quaetdoen-
 ders opwecken/ En waert sake dat vermaet
 sulcke opweckinge niet gestaden en wou-
 de ende dat niet euelen moede belette/ so
 is hy schuldich alle de schade op te leggen
 die dander partije daer by gheleden heeft.
 Ita est tex. pulcherrimus in L. 1. ff. de Recep-
 tato. & L. 1. & L. 2. C. de his qui latro. vel
 alijs criminibus reos occultauerunt.

Van suspette Aenhouders.

Cap. cxvij.

An de ghene die suspect zijn dat si
 den Quaetdoenders niet euelen
 moede bystant doe/ ende van haer
 Correctie/ ende purgatie ende ander sake/
 dat vindt ghy al claerlyck inden Keyser-
 licken Landtvoede.

voant als hy dat quaet straft en punitert/
soo wordt hy ghehouden als een dienaar
Gods. De ijs omnibus sunt tex. in c. Non
frustra. c. Cum homo. c. Miles. c. Si homici-
dium. c. de occidēdis. c. Non est crudelis. c.

Minister, &c. sequen. &c. Officia. 2.

3. q. 5. & q. 4. c. Quęsitum, &c.

seq. &c. Iudex, &c. seq. c.

Qui malos. c. Si

quos igitur,

&c.

FINIS.

Gheuffiteert by den Eersamen en geleer-
den Heere Jan Goesinij, Licenciaet inder
Godtheit / Prochiaen van sinte Ja-
cobs kercke Antwerpen.

Blot ende Of-

ficiu van goede Richters ende
Justiciers / ghenomen

è Speculo Valrici

Tengleri. 120.



Enghesten en ghemercht
dat de weluaert van Ste-
den / Blecken en Dorpen;
staende is op tgoet Regi-
ment vande Justiciers /
Borghemeesters / Sche-

penen / ende dierghelijcke
Regentē, die daeromme in
Latijn ghenoemt worden
Magistratus, Decuriones,
Consiliarij, Municipales,
Senatores oft Priores Ci-
uitatis, soo en ist niet on-
betamelijck dat wy hier
doch vermanen hoe sy in
hare affairen geordineert
zyn om hare Onderfaten
en tghemeyn orbaer van-
de Steden / Blecken / ende
Dorpen / nae wtwijfen
vande stichten in vrede te
houden / Versamelijc te le-

Inst. de iure nat. gen. &
ciui. §. Lex é. ff. de sena.
L. vlt. Ar. C. de peti. lie
re. l. vl. Azo, C. de sena.
con. ff. de origi. iur. L. 2.
Bar. post Di. & do. in L.
Iuris peritos. §. 1. ff. de
exe. tu. & doc. 1. L. 3. §.
quia Plautianum. ver.
quid si hoc ipsum. de li-
be. agnosc. Spe. de offi.
ordi. §. 2. & de iur. om.
iudi. §. 6. ver. in sentētia.
Spe. de resti. in inte. §. 1.
ver. Sed non videntur.

uen/ malcanderē gheen leede noch Injurie
te doen/ ende eenen pegelijcken syn Recht
te gheuen. Want si zijn schuldich God al-
machtich/ vādē welke alle macht en goet-
heyt comt/ ende haerē Superieur ende
eenen elckerlijck daer af antwoorde ende
rekeninge te doen / want daer inme wor-
den si gheestimeert voor Illustres en luch-
tige dienaers vā God. Het betaempt ooc
dat si alle saken met groote neersicheyt/
goede Ordinancie ende cognitie na eysch
van haren redt onderhandē nemen/ en dat
si des niet te min n; en misbrupckē Trecht
vande Steden/ en Dorpen/ dwelck in La-
tijn Ius prætorum gheuoēpt is/ maer dz si
haer seluen/ hare ondersaten wel regeren
ende haer macht ordenlijck Exercerē/ hare
statuten ende oudt loflijck hercomen ende
lidelijke costuymen mainteneren/ ende de
ghemeyn weluaert ende particulier pro-
fyt vande Stedē / Dorpen en ondersatē tot
allen tijden bedencken ende vorderē. Ende
hoe wel dat de wet inde Steden vanden
Landtshere ghesedt wort/ so wordē noch-
tans somtijts veel sake door die voorschre-
uen Magistrat / Burgheermesters sende
Raetsheerē gedelibereert en geexpedicert.
Daeromme soo ist wel behoorlijck dat si
haer seluen voor alle dinghen loflijck rege-
ren/ niet na haer eyghen profyt oft tittle-
lijke lof ende eere/ maer in sulcher ma-
nieren

nderen gelick die oude wiffen dat beschre- Solon ex.
 uen hebbē. Gedenckēde d; si de foyge/eere 7. Grego.
 ende perfoon vande gantfe Stadt en van Sapien.
 alle de Borghers draghē/representeren en Atheni.
 fuffineren/ende dat si oock die Statuyten Phis.
 ende Rechten die heulidē beuolen fyn / ge Laertius
 trouwelick interpreteren ende wtlegghē de vi. Phi.
 ende helpen onderhouden ende maintene- Cice. in
 ren. want in fulcker voeghē worden si ooc offi. Au-
 ghechiert met de eere ende Perfoon van relius.
 hare Heeren ende Superieurs. En waert-
 sake dat si oft pemant anders yet daer te-
 ghen dede/fo soude haer ghelooue van on-
 weerden fijn/haren eedt en soude niet ge-
 houden worden/ende poor God almach-
 tich en voor hare Superieur soude sulcks
 voor een opēbaer oeteere ende ghelick als
 Crimen Iefe Maieftatis gheacht en ghe-
 houden worden. Wāt ghemercht dat alle
 macht ende infettinge van Recht en Rich-
 ters van God zinnen oorspronck neemt/ Petrus
 fo en behoeft ooc nyemāt te twiffelen/ dat cap. 2.
 die felue Magiftrat/regeringhe en admi- Paulus
 niftratie niet alleene vā haren Queerhere ad Ro. 14.
 ende Superieur/maer dat si oock vā God Sap. ca. 6.
 comen/ende soo wie haer lieden ongehoor- & .4. q. 5.
 faem is /dat die Gode ende den Heere we- cap. vii.
 derftaet. Maer si lieden fyn fchuldich te
 weten ende te leeren goet ende oprecht re-
 giment te voeren / want si fullen Gode
 daeraf moten rekeninghe doen. Ende al

ist dat somtijts quade Regentē ouer toole
ghesedt worden / soo wordt sulchs dicwils
den sondighen volcke tot een dreyginghe
oft Correctie van God ghehenght. Des
niet te min de macht vande selue Regen-
ten is van God/maer de sonden comē van
de menschen. Daerom sullē die Magistra-
ten ende heeren haer Regiment altyt voe-
ren met goede experiencie / arbeyt en met
sulcke wysheyt dat sy niemant buytē zyn-
re schult en verwysen noch condemnē/
en dat Onrecht ende boosheyt gheen ouer
handt en neme. Want ist sake dat sy haer
alsoo laten verblinden ende int Recht abu-
seren / soo mach henlieden sulchs voor die
meeste Iniurie geimputeert worden/ende
door Ignorātie nyimmermeer geexcuseert
wordē. Maer daerinne en sal nyemāt zyn
eygen verstant te veel geloofs geuen/aen-
ghesien dattet swaer is de Rechten te con-
nen ende te weten:want alle dingen wel te
verstaen ende nyimmermeer te faelgeren/
dolen oft vallen/dat staet alleen God toe.
Anders en is hier niemant sonder sonde
oft gebreken. Somtijts verslaept hem ooc
wel eē goet Magistat oft Rychter. Daer-
om ist van noode ende wisselijck gedaen/
datmen by andere ooc raets braghe / ende
principalijck datmen God meest daerom
aenroepē / die de herten met de waerheyt
verlichten ende de Ignorantie afnemen
mach.

Psal. 115.

Omnis

homo mē

dax.

Horatius:

Quādoq

bon° dor-

mitat Ho

rnos.

mach. En als die waerheyt also ghesocht
 ende geapprehendeert wordt / soo salmen
 metter spoet dat siecht wijsen en wot spre-
 ken. Maer ist datmen die waerheyt niet
 geuinden en can so dat behoort so salmen
 meersticheyt doen om de saken andersins
 goederlyc ende metter minne te appaiserē
 ende te stillen / want daer dore soude mes-
 schien mucgen meer fōdamēts gehoort
 ende ghesien worden: gelijckerwys als die
 wyse Salomon dede metten kinde uit ghe-
 schil vande vrouwen / ende met de drii ghe-
 broeders die haers vaders Erfgoeden de-
 len souden. De Proprieteit vande Magi-
 straten ende Justiciers is oock dese / dat sy
 siecht doen den eenen soo wel als den an-
 deren / den Armen gelijck als den rijckē /
 den vreemden ghelijck als den Ingesete-
 nen / den onstercken ghelijck den stercken /
 en dat sy toesien dat de Partijen deen van
 bere haer siecht en gherechticheyt niet en
 benemen noch en vercorren met onnut en
 ouertollich clappen en snappen : maer dat
 sy de necessaria van elcker Partije niet
 meersticheyt ouerhooren / en dat sy haer vā
 de flatteerders en zeemstrijkers niet en la-
 ten bedriegen. Het en behoort ooc niet dat
 sy haer lichtel ic door presumptie oft quaet
 vermoeden laten bewegen oft trecken tot
 seuerē oft Penale vonnissen oft executie /
 maer sy sullē haer altijt wachtē van gram-
 schap

3. Reg. 3.

Spe. parte
 .i. de iudi-
 ci. dele.
 Assesio.
 per totū.

schap oft bitterheyt des herten. Wát daer
dore wort die redene verblindt / alsoo men
veel daerof beschreuen vindt / maer sy sul-
len onwerdzietelíck alle saken aenhooren
ende onderfragen. Maer want onder an-
dere principálíck vier sware puncten zín
die den Justicier oft Ríchter moghen ver-
leyden / te weten Liefde / haet / Vreesse / en
Ghiericheyt / soo behoort een vegelíck ghes-
lích als fenijn te haten ende te vlien die
ghisten ende gauen / daer dore (als die wij-
sen) dat Recht dicwils verdruickt wordt.
Maer sy sullen tot allen tíden met den
Schilt der sterckheyt en harnas der Con-
stancie ende gestadicheyt alsoo gheroapent
ende schídtbaer oft weeraftich zín / dat zij
door gáenderhande geweld / drepghemen-
ten oft vreesse vande gherechticheyt en tre-
den : ende oock en sullen sy nimmermeer
so weemoedich oft vrouwhertich zín / dat
sy haer vanden rechten wech laten leyden
om saken wille van hare vrienden en ma-
ghen / Borghers oft ondersaten. Ende die
tot desen weerdigen naem der Magistrat
gecomen zín / en sullen nimmermeer pet
met haet wreken / maer met goedertieren
saechtmoedicheyt sullen sy alle Injurien
affetten / op dat de lieden gheinclíneert en
geneuyght wordē eer goedertiereheyt dan
strafficheyt by hen te suecken ende te vin-
den. Die Wereltlícke Magistrat en sal
oock

doch de Spiritualiteyt in gheender manie-
ren voor dweerlijck Recht laten vereren
oft lacefferen / op dat ouer hen niet en co-
me dat quaet / daer af tot veel plaetsen in
de Schrijuere vermaninge gedaen wort / De Antio
Ende althijt sullen sy goede Costumien sa- cho, Pom
worizerē. Ende al waert dat by hare voor- peio Cras
waerders ende Predecessours eenige qua- so, Phara-
de ghewoonheden opgebracht waren / die one.
tot gheen rebelijcke oorsaken beghin ghe-
nomen en hadden / op sulche en sullen sy
gheenen grondt oft Fondament setten /
maer met beteringe sullen sy die verande-
ren / oft gheheel affsetten ende Aboleren.
Sy sullen ooc in haren staedt ende Consul-
tation onder malcanderen vriendelich /
waerachtich ende omverbroten zyn / Ende
daermede niet haesten noch onbesonnenhe-
te wercke gaen. Ende sulchs als voorschre-
uen is doende / alsdan mueghen sy
ooc daermede hen seluen ende
haerder siele en eere pro-
fytelijck ende vor-
derlijck zyn.

Finis.

17300608

